

**«ΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΠΟΙΟΥΜΕΘΑ
ΑΛΛΑ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ»**

(Θεατρικό έργο)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΓΓΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

**«Οὐ περί χρημάτων τόν ἀγῶνα ποιούμεθα
ἀλλά περί ἀρετῆς!»**

(Θεατρικό ἔργο)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
ΜΙΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

**«Οὐ περί χρημάτων τόν ἀγῶνα ποιούμεθα
ἀλλά περί ἀρετῆς!»**

(Θεατρικό ἔργο)

Εισαγωγικά:

Δύσκολο το εγχείρημα και βαρύ το χρέος να αποδοθεῖ σε θεατρική μορφή η ζωή και η θυσία των ηρώων μας.

Δεν είναι τόσο η εξιστόρηση των γεγονότων, η πορεία της γήινης ζωῆς τους, ἀλλά ο λόγος, ο διάλογος που θα ειπωθεῖ. Σκέφτεσαι μήπως τα διαλεγόμενα δεν αρμόζουν στο ἦθος και στην προσωπικότητα των ηρώων μας.

Με τη βοήθεια του Θεοῦ, και μόνο, τόλμησα να προσθέσω ἕνα μικρό λιθαράκι στην πλούσια βιβλιογραφία, που ἔχει αφιερωθεῖ στο μεγάλο μας ἥρωα Κυριάκο Μάτση.

Παράλληλα με τη ζωή και τη θυσία του προσπάθησα να δώσω το ὄραμά του για ἕνα καλύτερο κόσμο, το βαθύ φιλοσοφημένο στοχασμό του, τις πανανθρώπινες ιδέες του, τον ἔρωτά του για την ἀθάνατη Ελλάδα, το πάθος του να δει ἐλεύθερη και ενωμένη την πολύπαθη Πατρίδα μας μες τον Ἑλληνικό κορμό.

Θεώρησα ἐπιβεβλημένο να δώσω κάποια στοιχεία ἀπό το ιστορικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα, ὅπως τὸ τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η Κύπρος. Ἡ Ελλάδα στα χρόνια της Κατοχῆς και του θλιβεροῦ ἐμφυλίου διχασμοῦ, η Ἀγγλοκρατία στην Κύπρο, ο ἀπελευθερωτικός μας Ἀγώνας του 1955-59.

Εύχομαι να ἔχω ἀποδώσει σ' αὐτό το θεατρικό ἔργο ὅλα ὅσα μ' ἔχουν συγκινήσει, με τη δέουσα ἐυθύνη και τη συναίσθηση του μεγάλου χρέους προς τον ἀθάνατο ἥρωά μας Κυριάκο Μάτση.

Πρόσωπα του έργου:

- **Ο ήρωας Κυριάκος Μάτσης** (ως απόφοιτος Δημοτικού. Αργότερα Γυμνασίου, ο έφηβος, ο νέος, ο αγωνιστής)
- **Χριστοφής, Κυριακού** (οι τιμημένοι γονείς του ήρωα, ηρωικοί αγρότες)
- **Φίλος / Αφηγητής** (ο συμμαθητής, ο συμφοιτητής, ο συγκάτοικος, ο συναγωνιστής. Το ίδιο πρόσωπο. Απέφυγα να δώσω όνομα, διότι ο ήρωας είχε πολλούς φίλους)
- **Γιάννης Δρουσιώτης** (ο αντίθετης ιδεολογίας φίλος του ήρωα)
- **Μακκάουεν** (Άγγλος ανακριτής, ο οποίος απέστειλε και επιστολή στον ήρωα, 3/6/1958)
- **Χάρντιγκ** (ο κραταιός Στρατάρχης της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, Κυβερνήτης της Κύπρου από 3/10/1955)
- **Κώστας Χριστοδούλου** (οι δύο συναγωνιστές του ήρωα στο Κρησφύγετο του Δικώμου)
- **Ανδρέας Σοφιόπουλος** (ανάλογα με το θεατρικό σχήμα)
- **Κομπάρσοι – δορυφόροι** (ανάλογα με το θεατρικό σχήμα)

Σημείωση:

Τα πρόσωπα του έργου αυξομειώνονται ανάλογα με το θεατρικό σχήμα. Σε πολυμελή θεατρικά σχήματα, όπως είναι τα σχολεία μας, ο αφηγητής μπορεί να είναι περισσότερα από ένα άτομα, το ίδιο και οι φίλοι, οι κομπάρσοι.

Ως εκ της φύσεως του έργου, ορισμένα πρόσωπα υποδύονται περισσότερους από ένα ρόλους. Επαφίεται στον σκηνοθέτη πώς θα τα χρησιμοποιήσει.

Σκηνικό του Έργου:

Δεσπόζει ο Ιερός Βράχος της Ακροπόλεως. Οι βράχοι από ελαφρύ υλικό. Ανάμεσά τους 2-3 κίονες δωρικού ρυθμού. Οι βράχοι βρέχονται από μια λωρίδα θάλασσας (γαλάζια πέπλα ή ζωγραφιά).

Ανάμεσα στους κίονες και μια επιτύμβια στήλη με την επιγραφή, «Ού περί χρημάτων τόν άγώνα ποιούμεθα αλλά περί άρετής».

Σ' ένα άλλο επίπεδο διαμορφώνεται ένας χώρος, για να χρησιμοποιηθεί ως αίθουσα ανακριτηρίου, κελλί φυλακής και το κρησφύγετο του ήρωα, στο Δίκωμο.

Το σκηνικό συμπληρώνεται μ' ένα μικρό κυλιόμενο βάθρο ως περιβόλι, με φυτά και δέντρα. Δεσπόζει μια κερασιά.

Επειδή το έργο διαδραματίζεται σε πολλούς τόπους, για λόγους σκηνικής οικονομίας, προβάλλονται σε οθόνη εικόνες από το αρχείο του ήρωα.

Μουσική του Έργου:

Στο έργο ακούονται γνωστά μελοποιημένα τραγούδια δημοτικά και άλλα, εμβατήρια, εκκλησιαστικοί ύμνοι. Μπορεί να γραφτεί και πρωτότυπη μουσική για το ποίημα, το αφιερωμένο στον ήρωα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν ανοίγει η Αυλαία, ακούεται μια απαλή μουσική υπόκρουση. Το φως εστιάζεται στο πρόσωπο του Αφηγητή και φίλου του ήρωα, ο οποίος κρατά ένα δάφνινο στεφάνι. Με τελετουργικά βήματα, εναποθέτει το στεφάνι στην επιτύμβια στήλη, λέγοντας με συγκίνηση τα ακόλουθα:

ΑΦΗΓΗΤΗΣ: Φτωχά κι αδύναμα τα λόγια,
για να υμνήσουν την πορεία της ζωής σου,
τη βαθυστόχαστή σου σκέψη,
τον λυρισμό, την ευαισθησία της ψυχής σου,
τη μεγάλη θυσία σου,
αθάνατε ήρωα, Κυριάκο Μάτση.

(Μικρή παύση, με απαλή μουσική υπόκρουση).

Μ' απλοχεριά σε προίκισαν οι Μούσες,
Σταυραετέ του Πενταδάχτυλου,
κι ό,τι άγγιζε την ψυχή σου
το έκανες τραγούδι, όραμα,

πάθος για αγώνα, για ΛΕΥΤΕΡΙΑ!

(Μικρή παύση, με ανάλογη μουσική υπόκρουση).

Το ταπεινό χώμα, που πότισες
μ' αγάπη κι ιδρώτα,
ο σβώλος της γης, ο καρπός της
έγιναν για σένα σύμβολο ιερό
θούριος για ξεσηκωμό.

- «Ήτε παῖδες Ἑλλήνων!»
- «Ἐλευθερία ἢ θάνατος!»
- «Ὅποιος δέ νικά, δέν ἔχει δικαίωμα νά ζεῖ»

Γράφεις στο Ημερολόγιό σου.

Όχι! Δε βρίσκουμε λόγια,
αθάνατε ήρωα,
να μιλήσουμε για σένα
Θα μιλήσεις εσύ για μας
μέσα από τα μαθητικά σου τετράδια,
το Ημερολόγιο, τη μεγάλη θυσία σου.

(Χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός, με ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΠΡΑΞΗ Α΄

ΣΚΗΝΗ Α΄

(Στο Παλαιχώρι. Έτος 1939. Παραμονές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο ήρωας, απόφοιτος του δημοτικού σχολείου, αποχαιρετά τους γονείς του, για να φοιτήσει στο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου.

Στην οθόνη προβάλλεται το ηρωικό χωριό Παλαιχώρι, το σπίτι του ήρωα, σκηνές από την καθημερινή, αγροτική ζωή, θρησκευτικές και άλλες εκδηλώσεις).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ: Η σκέψη μας ταξιδεύει, τώρα, στο ηρωικό χωριό σου, το γραφικό Παλαιχώρι, στην αγκαλιά της ηρωομάνας Πιτσιλιάς.

Ασκάς, Φτερικούδιν, Πλατανιστάσια, Άλωνα, Αγρός, Αληθινού, Λειβάδια... και τόσα άλλα χωριά αγαπημένα, ντυμένα στο πράσινο, λουσμένα στο φως, διαμάντια αληθινά της φύσης! Χωριά, που δεν ανέχονται σκλαβιά παρά μόνο της Λευτεριάς την δροσερή την αύρα.

Χωριά, που κρατούν, γερά, τες ρίζες της Φυλής, την ένδοξη την Ιστορία μας.

(Ανάλογη μουσική υπόκρουση. Το φως εστιάζεται στο περιβόλι, στους δυο τιμημένους γονείς του ήρωα, τον Χριστοφή και την Κυριακού. Κρατούν σύνεργα και περιποιούνται τα δέντρα, τα φυτά τους.

Απότομα την ηρεμία και τη γαλήνη της Φύσης διακόπτει ένας διαπεραστικός ήχος σειρήνας και ο εκκωφαντικός θόρυβος από διερχόμενα αεροπλάνα. [Ανάλογα ηχητικά εφέ]. Παράλληλα μπορεί να γίνεται και προβολή εικόνων από πολέμους. Οι γονείς του ήρωα, φοβισμένοι, ανήσυχoi, σταυροκοπιούνται, παίρνοντας προφυλάξεις).

ΜΗΤΕΡΑ: Μέγας είσαι, Κύριε! Βοήθα μας, Θεέ μου!

ΠΑΤΕΡΑΣ: Μεν φοάσαι, γεναίκα! Έν' οι Εγγλέζοι.

ΜΗΤΕΡΑ: Οι Εγγλέζοι; Τζι ίντα που θέλουν;

ΠΑΤΕΡΑΣ: Κάμνουν δοκιμήν τ' αεροπλάνα τους!

ΜΗΤΕΡΑ: Γιατί; Εν ετέλειωσεν ο πόλεμος;

ΠΑΤΕΡΑΣ: Τζείνος που ξέραμεν ετέλειωσεν! Όπως δείχνουν τα πράματα εν να μπούμεν σε άλλον! Τζι όπκοιον πάρει ο Χάρος!

ΜΗΤΕΡΑ: Τζιαι γιατί;

ΠΑΤΕΡΑΣ: Εν εσυμφωνήσαν εις την μοιρασιάν.

ΜΗΤΕΡΑ: Τζι οι Εγγλέζοι ίντα θέλουν;

- ΠΑΤΕΡΑΣ: Θέλουν τζι άλλα! Εμ πον τους πρώτους που εννά μπουν στον χορόν!
- ΜΗΤΕΡΑ: *(Αναστενάζοντας)*. Εχαρήκαμεν, που μας εγοράσαν που τους Οθωμανούς, τους Τούρκους. Είπαμεν, πως εν να τελειώσουν τα βάσανά μας...
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Τούτοι εν να μας χτάρουν με το γάντιν! Εθ θωρείς; Οι φόροι εδιπλασιαστήκαν. Αρκέψαν τζι εν μας αφήνουν να έχουμε την δικήν μας σημαίαν. Να υψώνουμεν την γαλανόλευκην! Στα Σχολεία μας, να μεν λαλούν τον Εθνικόν Ύμνον. Να μεν κάμνουμεν εθνικές γιορτές. Να περιοριστεί τζιαι το μάθημα της Ιστορίας. Να δεις, αύριον, αν ημπούν εις τον πόλεμον, εν να στρατολογήσουν τζιαι πολλούς δικούς μας.
- ΜΗΤΕΡΑ: Ο Θεός να φυλάει τα παιθικά μας.
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Είπεν σου ο Κυριάκος μας, που αρκέψαν τζιαι σκάφτου χαρακώματα. Είδαμέν τα, προχτές, που επήγαμεν στο Βαρώσιν.
- ΜΗΤΕΡΑ: *(Προβληματισμένη, ανήσυχη)*. Ώστε εν να 'χουμεν πόλεμον, πάλε; Ο Θεός να φυλάει τον Κόσμο Του, τα παιθικά μας! *(Μικρή παύση)*. Τζι ο Κυριάκος μας το βκιολίν του! Θέλει να συνεχίσει, με το έτσι θέλω, το σχολείον! Πε του, Χριστοφή, καμιάν κουβένταν. Πέρκει τον αντικόψεις.
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Να αντικόψουμεν τον Κυριάκον; Ξέρεις τον καλά; Λαλεί Ελληνικόν Γυμνάσιον Αμμοχώστου τζιαι κολλούν τα σειλίη του.
- ΜΗΤΕΡΑ: Μα άρκησεν, σήμερα! Πάντα έτσι ώραν ήτουν δίπλα μας. Να ξιχορτίσει, να ποτίσει! «Άμα είμαι, μάμμα, στο περβόλιν νιώθω άρκοντας, βασιλιάς! Σαν να 'μαι ο Κροίσος, ο πιο πλούσιος άνθρωπος του Κόσμου!» *(Μικρή παύση)*. Αλόπως εφοήθην τα αεροπλάνα τζι έκρυψεν.
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Ο Κυριάκος να φοηθεί; Να δούμεν σε πκοιον δώμαν, για ψηλόν δεντρόν ανέβην, για να θωρεί καλλύττερα τα αεροπλάνα. *(Μικρή παύση)*. Εν η ημέρα που περνά τζιαι που τον καφενέν. Κόψιμον του νου του! Έκαμεν συμφωνίαν με τον καφετζιήν να μεν πετάσσει τες εφημερίδες, να του τες διά τζι ο Κυριάκος να του παίρνει περβολικά.
- ΜΗΤΕΡΑ: Ο Θεός να τον έσειε καλά. Για δάσκαλος εν να γενεί, για πολιτικός!
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Πολικός, όξα...
- (Διακόπτει ο Κυριάκος που είχε καταφθάσει στο μεταξύ κι άκουε κρυφά τη συνομιλία των γονιών του. Στο χέρι του κρατά εφημερίδα, βιβλίο κι ένα καλάθι).*

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όξα... γεωπόνος!
- ΠΑΤΕΡΑΣ/ΜΗΤΕΡΑ: Τες ευτσιές μας, γιε μου! Ο Θεός να μας αξιώσει να σε δούμεν, όπως θέλεις.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εν έσαι, μάμμα μεγαλλύτερην ευτυχίαν, που να δουλεύεις ούλλη μέρα με τα δεντρά, με την φύσην. Φυτεύεις ένα σπόρον, ένα φυτόν τζιαι καρτεράς να φυτρώσει, να κάμει καρπόν. Είσαι ένας δημιουργός, μέγανος δημιουργός!
- ΜΗΤΕΡΑ: Ωστε επήρες το απόφασην, γιε μου!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Γιατί χρειάζεται απόφαση, για να συνεχίσεις το σχολείον; Αμ μεν μορφωθεί το πλάσμαν πώς θα καταλάβει τον εαυτόν του, να μάθει πκοιος ένι, να αγαπήσει την γην, τον συνάνθρωπόν του...
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Κανεί, «δάσκαλε», πκιάσε δουλειάν τζιαι τούτα ούλλα ξέρουμέν τα. Έν' τυχεροί όπκοιοι έχουν τούτον το φως μεσ' στα μμάθκια της ψυσιής τους.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Κάτσετε να πνάσετε, να φάτε τζιαι την ελιόπιτταν, που σας έπεμψεν η γειτόνισσα. Μόλις την εξιφούρησεν. Τζιαι το περβόλι αναλαμβάνω το.
- ΜΗΤΕΡΑ: Είδες; Έσαι γείτον, έσαι ήλιον! Να αθθυμηθείς, γιε μου να της πάρεις τ' αθάνατον που το περβόλιν.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Το καλάθιν γιατί το έφερα;
(Οι γονείς ξεκουράζονται. Ο Κυριάκος τους δείχνει πρωτοσέλιδο εφημερίδας. Διαβάζει): «Σύννεφα πολέμου...». Με μέγαντα, κεφαλαία γράμματα! Εν τον γλιτώνουμεν, παπά, τον πόλεμον!
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Εξαρτάται, γιε μου, ίντα υποσχέσεις εν να μας δώκουν, πάλε!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αν ένι για την ελευθερίαν των λαών τζιαι της Κύπρου μας εν να γραφτώ εθελοντής!
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Κάτσε κάτω! Τζι ακόμα δεκατριών χρονών είσαι!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Τζιαι στην επανάστασιν του '21, για την ελευθερίαν της Ελλάδας, έν μόνον γέροι που επολεμούσαν;
(Ο Κυριάκος μετροφυλλά το βιβλίον που έχει φέρει μαζί του. Αναστενάζει).
- ΜΗΤΕΡΑ: Μα εν είπες, Κυριάκο μου, πως εν να ποτίσεις, να αναλάβεις το περβόλιν;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Γιατί πκοιος με εμποδίζει σαν ποτίζω τα δεντρά, να δροσίζω τζιαι την ψυσιήν μου με τα ποιήματα του Δημήτρη Λιπέρτη; Εμ' που τους αγαπημένους μας ποιητές. Εδάνεισέν μου το ο

δάσκαλος. Πον' εν να πάω στο Βαρώσιν, εν να αγοράσω δικά μου βιβλία. Το όνειρόν μου ένι να κάμω μιαν μεγάλην βιβλιοθήκην.

«Άμα θκιαβάζουμεν Λιπέρτην εν σαν να ακούομεν μιαν βρύσην, πας στο βουνόν, να κελαρύζει». Ακούτε ίντα που λαλεί για τους νέους, για μας, για την Κύπρον μας!

ΠΑΤΕΡΑΣ: *(Αστεϊζόμενος).* «Όπκοιος λειτουργεί σε θκυο εκκλησιές, γεναίκα, της μιας γελά της!...»

ΜΗΤΕΡΑ: Ακούμεν, γιε μου! Ακούμεν!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Απαγγέλλει μέρος του ποιήματος).* Τζιέβκετε την νιότην, γιατί έσιετε Πατρίδα ποκούμπιν τούν' του τόπου κρατούμεν σας τζι ασπίδαν εσείς είστε το φως μας, τζι ο νους μας τζι η καρκιά.»

Τζιαι για μας τους σκλαβωμένους, τους υπόδουλους ακούτε ίντα που λαλεί.

(Απαγγέλλει μέρος και στη συνέχεια το ποίημα ακούεται μελοποιημένο).

«Καρτερούμεν μέρα νύχταν να φυσήσει ένας αέρας στον' τον τόπον πον' καμένος τζι εθθωρεί ποττέ δροσιάν για να φέξει καρτερούμεν το φως τζείνης της ημέρας πον να φέρει στον καθέναν τζια χαράν τζιαι ποσπασιάν Την Μανούλλαν μας για πάντα μισιοί μιάλοι καρτερούμε για να μας σφιχταγκαλιάσει τζιαι να νεκραναστηθούμεν» .

(Στη συνέχεια ακούεται μελοποιημένο μέρος του τραγουδιού, καθώς χαμηλώνει, αργά-αργά ο φωτισμός).

(Με κατάλληλο φωτισμό ο ήρωας αποχαιρετά τους γονείς του. Η μάνα κρατά καπνιστήρι. Θυμιατίζει. Ο ήρωας φιλά το χέρι τους).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Βάλτε μου την ευτσιήν σας, μάνα, πατέρα. Μεν έσιετε καμιάν έννοιαν για μένα. Εθ θα είμαι βάρος του θκειου μου! Εν να τον βοηθώ στες δουλειές του.

ΠΑΤΕΡΑΣ: Ξέρουμέν το, γιε μου, πως είσαι δουλευτής. Πως σε τρέμει η γη!

ΜΗΤΕΡΑ: Στην ευτσιήν μας γιε μου! Να 'σαις οδηγόν σου τον Λόγον του Θεού τζι ελπίδαν σου την θείαν βούλησην!

(Χαμηλώνει ο φωτισμός. Ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΣΚΗΝΗ Β΄

29 Ιουλίου 1945.

Η αποφοίτηση του ήρωα από το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου.

(Στην οθόνη προβάλλονται τα Προπύλαια του Γυμνασίου. Το φως εστιάζεται στον ήρωα, ο οποίος ατενίζει με συγκίνηση το σχολείο του).

(Ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Μονολογεί). «Ω, αγαπημένο μου σχολείο, ήσυχο κι απάνεμο λιμάνι της ψυχής και του πνεύματος, υπέρλαμπρε ναέ της θεάς της Σοφίας! Μας πότισες από το γλυκύ νέκταρ της γνώσης, μάς γλυκονανούρισες με τα μελωδικά τραγούδια των εννιά μουσών. Μας χάρισες τα φιλοσοφικά διδάγματα του αθάνατου Σωκράτη! (Μικρή παύση). Σαγηνευμένοι από τη γλυκειά, ευγενική άρπα του Σοφοκλή και του Ευριπίδη. Γαλουχημένοι από τα αθάνατα ιδανικά της Θρησκείας, της Οικογένειας και της Πατρίδας, φεύγουμε, τώρα, στην αυγή της ζωής μας, για νέους αγώνες, για τη νίκη της ΑΡΕΤΗΣ και των ανθρωπιστικών ιδεωδών...».

(Τον μονόλογο και τους στοχασμούς του ήρωα διακόπτει ο φίλος και συμμαθητής του).

(Ίδιο πρόσωπο με τον Αφηγητή).

ΦΙΛΟΣ: Θα μου πεις: «Μη τους τους κύκλους τάραττε!»! Αλλά πρέπει να με βοηθήσεις να βάλουμε το βάθρο, να βάλουμε τις καρέκλες στη σειρά, μικροφωνική εγκατάσταση και λοιπά και λοιπά!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Να κρεμάσουμε και τις ελληνικές σημαιούλες.

ΦΙΛΟΣ: Απαραιτήτως! Ελληνικός σημαιοστολισμός. Εθνική γιορτή έχουμε. Η αποφοίτησή μας από το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου. (Μικρή παύση). Εμ φαντάζομαι να 'χομεν παρατράγουδα!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ας τολμήσουν! Εδώ γράφει Ελληνικό Γυμνάσιο! Θα πούμε και τα τραγούδια μας και τον Εθνικό μας Ύμνον! Όποιου του αρέσει! Όσοι διαφωνούν, ας τραβήσουν στο σπίτι τους!

(Ο Κυριάκος βοηθά το συμμαθητή του και τοποθετούν τις καρέκλες).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εδώ το ιερατείο, στο κέντρον, δίπλα ο Δήμαρχος, οι Έφοροι, ο Γυμνασιάρχης, οι γονείς και λοιπά και λοιπά!...

(Ο Κυριάκος διακόπτει την εργασία του. Πηγαινοέρχεται εκνευρισμένος).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αν δεν τηρήσουν ούτε αυτή την φορά τις υποσχέσεις τους...

ΦΙΛΟΣ: Ποιοι, φίλε μου;

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Οι άσπονδοί μας «φίλοι», οι σύμμαχοι!
- ΦΙΛΟΣ: Εκατάλαβα! *(Προς το κοινό)*. Έκπιασέν τον, τωρά, το πατριωτικόν του! Κάμετε υπομονήν!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Συνεχίζει με το ίδιο ύφος)*. Εδώκετε υπόσχεσην, αξιότιμοι κύριοι, σύμμαχοι! «Πελλού τζι αγίου μεν τάξεις», λαλεί μια κυπριακή παροιμία. *(Μικρή παύση)*. «Έλα στο πλευρό των Συμμάχων, Ελλάδα, εναντίον της Ναζιστικής Γερμανίας και θα σου δώσουμε και τα Δωδεκάνησα και την Κύπρον! Ετάξετέ μας, κύριοι! Υποσχεθήκατε!
- ΦΙΛΟΙ: Εξανατάξαν την Κύπρον, Κυριάκο, στην Ελλάδα! Εδώκαν την; Τούτον να θωρούμεν.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Καλά λαλείς! Το '14! Στον Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον! «Θα σου δώσουμε την Κύπρο και έλα στην Αζζαντ! Η δύσμοιρη Ελλάδα εν ήταν έτοιμη να μπει στον πόλεμον. Επροτίμησε να μείνει ουδέτερη. *(Μικρή παύση)*. Μετά από δύο χρόνια που μπήκεν στον πόλεμον, «το πουλλίν επέτασεν»! Εμασούσαν, ως συνήθως, τα λόγια τους και με ωμότητα απήντησαν: *(Μιμείται ύφος Άγγλου στρατιωτικού-πολιτικού)*. «Άκρως αδύνατον! Τα γεωστρατηγικά συμφέροντα και τα δεδομένα της περιοχής έχουν αλλάξει. Η Κύπρος είναι ζωτικής σημασίας δια τα συμφέροντα της Αγγλικής Αυτοκρατορίας, του Στέμματος! Everybody understand!
- ΦΙΛΟΣ: Understand! *(Γελώντας)*. Κυριάκο, εθύμισές μου πολιτικόν εις την Βουλήν των Λόρδων.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Λόρδων ή Βόρδων;
(Γελούν).
- ΦΙΛΟΣ: Έλα, να τελειώσουμε την δουλειάν μας, τζι όπου τζι αν είσαι εν να αρχίσουν να έρχονται οι καλεσμένοι.
(Ο Κυριάκος βοηθά για λίγο, αλλά επανέρχεται δριμύτερος).
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ξέρεις πόσοι, Κυπραίοι, αιχμαλωτίστηκαν, εβασανιστήκαν τζιαι πεθάναν τζι εταφήκαν σε ξένα χώματα; Δκυο σιλιάδες, περίπου!
- Στην αρχή εστρατολογήσαν μας με το έτσι θέλω. Ύστερα εκάμαν το εθελοντικόν Σώμα! Το Σύνταγμα, όπως το ελαλούσαν.
- ΦΙΛΟΣ: Με πληρωμή! Μισθοφόροι, δηλαδή!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Οι πιο πολλοί Κυπραίοι επήαν να βοηθήσουν την Ελλάδα. Ενιώθαν το σαν χρέος. Η Μητέρα μας εκινδύνευε μιαν που τους

Ιταλούς τζι ύστερα που τους Γερμανούς. Βασανιστήρια, κακουχίες, πείνα! Αφάνταστη πείνα!

(Ο πιο πάνω διάλογος με κατάλληλο φωτισμό και μουσική υπόκρουση).

ΦΙΛΟΣ: Εθθυμήθηκα τον έρανον, μετά από την έκκληση του Μητροπολίτη Πάφου. Έκλαιεν ο κόσμος τζι εδιέννέ μας ό,τι πκιο πολύτιμον είσιε. Τες αρραβώνες τους, σταυρούς, δαχτυλίθκια. Εδιούσαν τζιαι που το υστέρημάν τους. Να μεν πεθανίσκει ο κόσμος, τα μωρά στους δρόμους!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ετράβησεν πολλά η Ελλάδα μας, τζι ακόμα τραβά. Ένεν εύκολον να επουλωθούν τόσες πληγές! *(Μικρή παύση)*. Εμείς εξώπετσα που ενιώσαμεν τον πόλεμον. Πκιάσε που θκυο τρεις βομβαρδισμούς τζιαι μιαν αερομαχίαν!

ΦΙΛΟΣ: Αθθυμάσαι που εκάμαμεν τζιαι θκυο χρόνια σχολείον στο Τρίκωμον;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πκοιος ξιχάννει την αγάπην τζιαι την φιλοξενίαν του Τρικώμου; *(Μικρή παύση)*. Τα χωρκά μας! Ό,τι πκιο πολύτιμον έχουμεν! Τρίκωμον, Πεντάκωμον, Δίκωμον!

Στο Δίκωμον εν επήα. Ξέρω όμως πως εν πίσω που το Πέλλα Πάις, πας στον ηρωικόν Πενταδάχτυλον!

(Ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΦΙΛΟΣ: Εν να 'ρτουν οι γονιοί σου στην Αποφοίτησιν;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Χάννουν έτσι εθνικήν Γιορτήν; Εσέναν;

ΦΙΛΟΣ: Χάννουν έτσι εθνικήν Γιορτήν;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εσυμπλήρwsα τζιαι την αίτησιν για υποτροφία. Του χρόνου έτσι τζιαιρόν, αν θέλει ο Θεός, εν να μαστε φοιτητές εις την Γεωπονοδασική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης! Εσύ ίντα που σκέφτεσαι να κάμεις;

ΦΙΛΟΣ: Εν ερώτηση τούτη, φίλε μου; Πε πε για τη φύση τζιαι τα δεντρά έκαμές μας ούλλους φυσιολάτρες! Βαστιούνται οι γέροι! Θα με ανεχτείς όπως φαίνεται και συμφοιτητή σου!

(Ο Κυριάκος αγκαλιάζει τον φίλο του).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εσύ να με ανεχτείς!

(Οι δυο φίλοι κοιτάζουν τον χώρο).

ΦΙΛΟΣ: Μπράβο μας! Όλα έτοιμα! Έλα να ξεκουραστούμε να 'χουμεν δυνάμεις για την Γιορτή.

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Να αναπολήσουμε τα έξι χρόνια που πέρασαν. Χαρές, λύπες, συγκινήσεις!
- (Οι δυο φίλοι κάθονται στα σκαλοπάτια του Σχολείου. Στην οθόνη προβάλλονται σκηνές από τη μαθητική ζωή).
- ΦΙΛΟΣ: Μάθημα! Διαγωνίσματα! Τιμωρίες!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Διάλειμμα! Παιγνίδι!
- ΦΙΛΟΣ: Συζητήσεις, διαπληκτισμοί!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αντιπαραθέσεις! Καυγάδες!
- ΦΙΛΟΣ: Φιλία! Εκδρομές! Διασκέδαση.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αθλητικές, Καλλιτεχνικές Δραστηριότητες! Ανθεστήρια!
- ΦΙΛΟΣ: Διαδηλώσεις! Συλλαλητήρια!
- (Ο Κυριάκος σιωπά. Ονειροπολεί).
- ΦΙΛΟΣ: Κυριάκο! Μα εποτσοιμήθεις;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ονειροβατώ!
- ΦΙΛΟΣ: Και πού σε παίρνει τ' όνειρό σου;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Στο λιμάνι! Στη Σαλαμίνα!
- (Μικρή παύση).
- ΦΙΛΟΣ: Συνέχισε!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ήρθε το πλοίο «Αβέρωφ»! (Συνεχίζει συγκινημένος). Έχει αγκυροβολήσει στο λιμάνι. Η Ελληνική Αντιπροσωπεία με επικεφαλής την Εθναρχία, τον Πρωθυπουργό, κρατώντας Ελληνικές σημαίες και λάβαρα κατεβαίνουν με βυζαντινή μεγαλοπρέπεια από το πλοίο. Τους υποδέχεται μια λαοθάλασσα. Όλη η Κύπρος! Άντρες, γυναίκες, παιδιά, κάθε ηλικίας! Γέροι ανάπηροι, βρέφη στην αγκαλιά των μανάδων! Κρατούν Ελληνικές σημαίες. Με δάκρυα στα μάτια πανηγυρίζουν. Ξεσπούν σε ιαχές, ακάθιστους Ύμνους, ζητωκραυγές. Κι οι καμπάνες των Εκκλησιών κτυπούν αναστάσιμα, όπως τότε που ελευθερώθηκε η Ελληνική Θεσσαλονίκη! Ωραία Κύπρος! Νησί της Αφροδίτης, του Ευαγόρα, του Τεύκρου, του Αγαπήνορα, του Πράξανδρου, του Κηφέα... έχουν σπάσει τα δεσμά σου. Είσαι ελεύθερη!
- ΕΛΕΥΘΕΡΗ!**
- (Χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός).
- ΦΙΛΟΣ: Κυριάκο! Η σειρά σου για την αντιφώνηση.

(Το φως εστιάζεται στο πρόσωπο του ήρωα που εκφωνεί τον αποχαιρετιστήριο λόγο του. Ακούονται από τον ίδιο αποσπάσματα).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

(Στο Βήμα, απευθυνόμενος στο κοινό, ως να είναι οι καλεσμένοι).

«Ιερέ Κλήρε, Έντιμε κύριε Δήμαρχε, Αξιότιμε Πρόεδρε της Σχολικής Εφορείας, Αξιότιμοι κ. Έφοροι, Ελλόγιμε κ. Γυμνασιάρχη, Σεβαστοί μας καθηγηταί, αγαπητοί συμμαθηταί και συμμαθήτριαι, κυρίες και κύριοι

Φεύγοντας από το αγαπημένο μας σχολείο, το ήσυχο και απάνεμο αυτό λιμάνι της ψυχής και του πνεύματος, αισθανόμαστε μια συγκίνηση απερίγραπτη να πλημμυρίζει σαν χείμαρρος μέσα μας, μια λύπη να συγκλονίζει την ψυχή μας αλλά και μια χαρά που φτάνει ως τα βάθη της καρδιάς μας. Και είναι δικαιολογημένα τα συναισθήματα αυτά, γιατί σε λίγο θα χωριστούμε από εσένα, ω ιερέ ανθώνα των άφθαρτων ιδανικών, αγαπημένο μας σχολείο! Νιώθουμε ακόμα κι ένα αίσθημα αμφιβολίας αν θα είμαστε άξιοι για τα μεγάλα καθήκοντα, στα οποία καλούμεθα... Όμως είμαστε αισιόδοξοι, γιατί μας έχετε μάθει, σεβαστοί μας δάσκαλοι, πως οι μεγάλες νίκες κερδίζονται με μεγάλες θυσίες!... Ο αγώνας μας θα είναι τριπλός. Ανύψωση του εαυτού μας, καλύτερευση της κοινωνίας, μεγάλωμα της Πατρίδας μας...

Ο κόσμος, σήμερα, ύστερα από ένα τρομερό αιματοκύλισμα πλέει σ' ένα πέλαγος ιδεολογιών και η νεολαία βρίσκεται μπροστά σε πραγματικό αδιέξοδο. Αλλά η Ελληνική νεολαία δε θα βρεθεί ποτέ σε μια τέτοια θέση. Μοναδική της ιδεολογία πρέπει να είναι η ιδεολογία της Ελλάδος, μοναδικό της σύμβολο η Ελληνική γαλανόλευκη, πάνω στην οποία βρίσκεται απεικονισμένο το πραγματικό ιδανικό του Έλληνα, η πίστη του στην Πατρίδα και στη Θρησκεία.

Ελληνόπουλα, ας κλείσουμε βαθιά στην ψυχή μας τα αθάνατα αυτά ιδανικά. Έχουμε χρέος ιερό να το κάνουμε αυτό...

Η Ελλάδα δε ζητά τίποτε άλλο παρά μόνο την κληρονομιά της!

«Δεν θέλω εγώ καινούργια ή ξένα δώρα,
παλιά, δικά μου πλούτη σου ζητώ»...

Και στην υπόδουλη μαρτυρική μας Πατρίδα πάντα θα λέμε:

«Βάδιζε, γλυκιά Πατρίδα, αφηφώντας τους εχθρούς,
μη φοβάσαι, αν απαντήσεις αγκαθόπλεκτους κρεμούς
Τα παιδιά σου με λαχτάρα σε βαστούν από το χέρι
κι οδηγεί τα βήματά σου νέας Βηθλεέμ αστέρι!»

Πάντοτε θα εργαζόμαστε για την Ανατολή της ευλογημένης
εκείνης ημέρας που θα δούμε το θρυλικό «Αβέρωφ» ν' αράζει
στες απτικώτατες ακτές της Σαλαμίνας, για να φέρει το μεγάλο
μήνυμα: «Είστε ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ!» Κ.Χρ. Μάτσης
29.6.2015

(Ως μουσική γέφυρα ακολουθεί, πολύ απαλά, το τραγούδι
«Σκέπασε, μάνα, σκέπασε» ή το «Η Κύπρος μας που στέναζε»,
καθώς χαμηλώνει, αργά-αργά ο φωτισμός).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

ΣΚΗΝΗ Γ΄

12 Οκτωβρίου 1946

Το ταξίδι του ήρωα στην αγαπημένη Πατρίδα. Προσκύνημα στον Ιερό Βράχο

(Στην οθόνη προβάλλεται ο Ιερός Βράχος της Ακροπόλεως, με τα αθάνατα μνημεία προβάλλονται, στη συνέχεια, κι άλλοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία. Ο ήρωας ατενίζοντας το κοινό, αφηγείται, με συντομία, το ταξίδι, τις συγκινήσεις του).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

«**12 Οκτωβρίου 1946!** Σήμερα, είναι η μεγάλη ημέρα της ζωής μου. Η ημέρα που διαγράφει σταθερά κι ακλόνητα το μέλλον μου. Φεύγω από την Κύπρο, για να ακολουθήσω τα μαθήματα της Γεωπονικής Σχολής Θεσσαλονίκης. Ευρύ ανοίγεται μπροστά μου το μέλλον. Στον τιτάνειο αυτό αγώνα νιώθω, πως έχω να παλέψω άγρια... Πιστεύω στον εαυτό μου κι ελπίζω πως θα νικήσω στη ζωή!» (Μικρή παύση). Βαρύ αισθάνομαι το χρέος να μορφώσω και τον λαό μας. «Τον βλέπω αγράμματο και πρέπει να τον μορφώσω. Τον βλέπω αδικημένο και πρέπει να τον δικαιώσω!»

(Ο ήρωας συνεχίζει, καθώς ακούεται δυνατός άνεμος, θαλασσοταραχή, βροχή. Ανάλογα ηχητικά εφέ. Κατάλληλος φωτισμός).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

«Τέσσερα μερόνυχτα κράτησε το ταξίδι με το πλοίο "Leandros". Τέσσερα μερόνυχτα άγριας θαλασσοταραχής. Μόνο ένας Όμηρος θα μπορούσε να περιγράψει την οργή του Ποσειδώνα. Από την πλώρη στην πρύμνη και κάτω από τη Γέφυρα, πότε στην τραπεζαρία περιμένουμε να φτάσουμε στ' άγια χώματα, για να ξεχάσουμε την Οδύσσειά μας!» (Μικρή παύση). Αναλογίζομαι πού πηγαίνω και για ποιο σκοπό κι αυτό μου δίνει δύναμη. Εξ άλλου δίπλα μας στέκει η Ιστορία ολοζώντανη και μας μιλά. «Εδώ Σαλαμίνα! Ο σατράπης Ξέρξης της περσικής αυτοκρατορίας είναι καθισμένος στον θρόνο του, στο όρος Αιγάλεω», αλαζονικός κι αμέριμνος για τη μεγάλη συμφορά. Στον νου μου φέρνω το δαιμόνιο Θεμιστοκλή και το σωτήριο σχέδιό του. «Πάταξον με, άκουσον δε». Είπε, τελεσιδικα, στον Κορίνθιο Ευρυβιάδη. Στη Σαλαμίνα και η ωραία συνάντηση του Θεμιστοκλή με τον πολιτικό του αντίπαλο, τον Αριστείδη. Δίνουν τα χέρια, αγκαλιάζονται. Για τη σωτηρία της Αθήνας, της Ελλάδας! Όλα για την Πατρίδα!

(Στον στοχαστικό μονόλογο του ήρωα διακόπτει ο φίλος, ο συνταξιδιώτης).

ΦΙΛΟΣ:

Κυριάκο! Πού ταξιδεύεις;

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Για την Αθήνα! «Τη ζαφειρόπετρα στις Γης το δαχτυλίδι!»
- ΦΙΛΟΣ: Περάσαμε την Αίγινα. Σε λίγο θα μπορούμε στον Πειραιά. Κοίτα! Φαίνεται ο Λυκαβητός! Πάμε να ετοιμαστούμε. Σε λίγο θα πατήσουμε τ' άγια χώματα!
- (Ανάλογη μουσική υπόκρουση και φωτισμός).
- (Βλέπουμε τους δύο φίλους, με μικρές ταξιδιωτικές τσάντες να κατευθύνονται προς τον Ιερό Βράχο της Ακροπόλεως).
- ΦΙΛΟΣ: Ευτυχώς που βρήκαμε δωμάτιο στο «ΑΙΝΟΣ».
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αφού το "Veto" μας πρόβαλε veto. Η «Ανατολή» δεν καταδέχτηκε να ανατείλει για μας! Όσο για το ξενοδοχείο «Κύπρος» δε μας «φιλοξενεί» πια! Αν δεν ήταν τρομερό το κρύο κι αν δεν χρειαζόμαστε τον ύπνο, εδώ, στους βράχους της Ακρόπολης, θα περνούσα τις τρεις μέρες. Με την κουβέντα, φτάσαμε! (Συνεχίζει συγκινημένος). «Ω ναοί των ναών! Σκύβω και σας προσκυνώ!»
- (Οι δυο ήρωες γονατίζουν και φιλούν τον βράχο. Στη συνέχεια ο φίλος, συνταξιδιώτης αποχωρεί, παίρνοντας φωτογραφίες από τα αθάνατα μνημεία, ενώ ο ήρωας Μάτσης συνεχίζει το εθνικό του παραλήρημα).
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Συγκινημένος). «Ως αθάνατη Πατρίδα. Ζω σ' ένα όνειρο! Λατρεύω και το τελευταίο λιθαράκι σου!»
- (Μουσική υπόκρουση. Ανάλογος φωτισμός. Στην οθόνη προβάλλονται αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία και ευρήματα που κοσμούν τα Μουσεία των Αθηνών, Αρχαιολογικό, Βυζαντινό).
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Συνεχίζει). «Ώ ωραία Αθήναι, τα αρχαία σου κάλλη υψώνονται μέσα στο σκοτεινό εργαστήριο της ανθρωπίνης γνώσης, για να της δείξει την αμάθειά της, φεγγοβολώντας σαν φάρος καθοδηγητής το φως, τ' αθάνατο της ανεσπερότητας!...» Κι ακούεται η στοχαστική φωνή των αθανάτων νεκρών, που με αγωνία κράζει στην παραπαίουσα ανθρωπότητα:
- Ω φυλές, Στρέψτε τα μάτια σας στους τάφους μας. Εδώ ανατέλλει ο ήλιος. Εδώ γεννήθηκε το φως. Οι ναοί της σοφίας, πιο πρωτινοί κι απ' τους ναούς σας. Οι ναοί των ναών!»
- (Ακούεται μελοποιημένο, πολύ απαλά, μέρος από τον Ύμνο του Κωστή Παλαμά «Αρχαίο πνεύμα αθάνατο...»)
- (Ο φίλος παρακολουθά από κάποια απόσταση τον ήρωα. Τον φωτογραφίζει. Τον πλησιάζει, με συγκίνηση).
- ΦΙΛΟΣ: Κυριάκο! Θα ξανάρθουμε να προσκυνήσουμε την Ακρόπολη. Πάμε. Θα χάσουμε το πλοίο για τη Θεσσαλονίκη!

ΣΚΗΝΗ Δ΄

1946-1952 Στη Θεσσαλονίκη

Ο ήρωας της Γεωπονικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ο εθνικός κήρυκας των δικαίων της Κύπρου. Το βασικό στέλεχος της Μ.Ε.Ε.Φ. Η δράση του στην ακριτική Μακεδονία

(Στην οθόνη προβάλλεται μαζί με τη χρονολογία και ο Λευκός Πύργος, ο ναός του πολιούχου Αγίου Δημητρίου, τα τείχη του Επταπυργίου και άλλοι ιστορικοί-αρχαιολογικοί χώροι της Θεσσαλονίκης και της ηρωικής Μακεδονίας. Ανάλογη μουσική υπόκρουση).

(Το φως εστιάζεται στο φοιτητικό δωμάτιο του ήρωα, στην οδό Σωκράτους. Ο ίδιος ατενίζει από το παράθυρο τις χιονισμένες βουνοκορφές του Ολύμπου. Ο φίλος και συγκάτοικός του είναι καθισμένος σ' ένα τραπέζι. Προσπαθεί να διαβάσει).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Κοιτάζοντας από το παράθυρο). Τελικά, είμαστε τυχεροί. «Τύχη βουνό» που λέμε. Ποιος να μας το έλεγε πως θα μας καλημέριζε, κάθε πρωί, ο χιονισμένος Όλυμπος!

ΦΙΛΟΣ: Είμαστε! Άμα ηύραμε σπίτι στην οδό Σωκράτους! (Τονίζει τις λέξεις).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Κάθε φορά που βλέπω τον Όλυμπο θυμούμαι τους θρύλους, τις παραδόσεις της Φυλής μας. (Παύση). «Το πνεύμα του ζει ίδιο κι απαράλλαχτο, όπως τις παλιές εκείνες εποχές, στις ψυχές των σημερινών Ελλήνων, για να συμβολίζει τη μαγική δύναμη της Φύσης, με τα πιο φωτεινά τους σύμβολα, τους θεούς!» (Παύση). Μ' έχει μαγεύσει η Θεσσαλονίκη! Από τη μια ο Όλυμπος, από την άλλη ο Θερμαϊκός!

ΦΙΛΟΣ: Ετέλειωσες το «εγκώμιον», να συνεχίσουμε την Πολιτικήν Οικονομία;

(Ο ήρωας σιωπά. Παίρνει στα χέρια του μια Εφημερίδα. Διαβάζει. Και στη συνέχεια τον βλέπουμε να πηγαινοέρχεται στο δωμάτιο, εκνευρισμένος).

ΦΙΛΟΣ: Εν εξαλίστης να πηγαινοέρχεσαι, πάνω-κάτω;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εξαλίστηκα.

ΦΙΛΟΣ: Κάτσε.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όι! Αφού είμαι «άνω-κάτω»!

ΦΙΛΟΣ: Εντάξει. Είσαι θυμωμένος, εκνευρισμένος...

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Οργισμένος!

ΦΙΛΟΣ: Τόσην ώραν ήσουν σαν τον Ολύμπιο Δία! Ήρεμος, γαλήνιος! Ίντα που αθθυμήθης;

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πολλά!
- ΦΙΛΟΣ: Με ποιον τα έβαλες πάλε; Αθθυμήθεις τον «φίλον» της Μ.Ε.Ε.Φ;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Το επεισόδιον στην «Μορφωτικήν Ένωσην Εθνικοφρόνων Φοιτητών», τετέλεσται!
- ΦΙΛΟΣ: Τον αχαρακτήριστον! Τον μικρόψυχον... τον... Εν ήύρεν τίποτε άλλον να πει. «Ο Μάτσης είναι Άγγλος υπήκοος! Δε δικαιούται να είναι μέλος του Συμβουλίου!»
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μεν μου το αθθυμίζεις, γιατί εν να αρχίσω να πηγαينوέρκουμαι, πάλε!
- ΦΙΛΟΣ: Τελικά, έβαλές τον στην θέσην του τζιαι εφκήκες μέλος του Συμβουλίου. *(Μικρή παύση)*. Άτε, ρε φίλε, έλα να θκιαβάσουμεν τζι έχω πολλές απορίες!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εν έχω όρεξην!
- (Ο φίλος προσπαθεί να τον κάμει ν' αλλάξει διάθεση)*.
- ΦΙΛΟΣ: Ηύρα την αιτιάν της οργής! Άς όψεται η «Ξανθίππη» και ο «Σωκράτης!»
- (Ο ήρωας χαμογελά, ενθυμούμενος το ψευδώνυμο των ιδιοκτητών του διαμερίσματος. Τους το είχε δώσει, με το γνωστό σε όλους χιούμορ του, αφού κατοικούσαν στην οδό Σωκράτους)*.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όι, ρε φίλε! Δκιάβασε, για ν' αρχίσεις τζι εσύ το πήαινε-έλα!
- (Ο φίλος διαβάζει, αργά-αργά)*.
- ΦΙΛΟΣ: «Συνέδριον των 4 Υπουργών των Εξωτερικών των Μεγάλων Δυνάμεων, στη Νέα Υόρκη»!... *(Διαβάζει στη συνέχεια, σιωπηλά)*.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Συνεχίζει με πάθος)*. «Ζωντανεύει ακόμα μια φορά το άδικο και η μαρτυρική μας Ελλάδα δέχεται ακόμα μιαν πληγή στο αιμοτοβαμμένο σώμα της!» Αυτή τη φορά δεν είναι από τους Γερμανούς, τους Ιταλούς, τους Βούλγαρους! Αλλά από τους συμμάχους και φίλους της! *(Παύση)*. *(Καθώς βηματίζει)* «Βάδιζε γλυκειά Πατρίδα, αφηφώντας τους τρανούς. Εσύ είσαι το φως. Μην περιμένεις κανένα, να σου το κάμει πιο δυνατό!» *(Μικρή παύση)*. «20^{ος} αιώνας!
- ΦΙΛΟΣ: Καλά, εσύ έλπιζες ότι θα ετηρούσαν τες υποσχέσεις τους;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Η ελπίδα, φίλε μου, πεθαίνει πάντα τελευταία!
- (Μικρή παύση)*.
- ΦΙΛΟΣ: Στον δρόμον εσουνάντησα την φίλην μας, την ποιήτριαν.

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Την κυρία Χρυσάνθη Ζιτσαία;
- ΦΙΛΟΣ: Έχουμεν άλλην, ποιήτριαν τζιαι φίλην;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ίντα που σου είπεν; Έσει νέα που την Κύπρον;
- ΦΙΛΟΣ: Περιμένει μας το βράδυ για φαΐ. Όλη την παρέαν! Εν να μας κάμει ωραίον φαΐν. Κυπριακόν!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Δηλαδή;
- ΦΙΛΟΣ: Κουκκιά!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έχω δουλειάν! Εμ μπορώ να πάω.
- ΦΙΛΟΣ: Πειράζω σε, ρε φίλε! Αφού ξέρω ότι εν... «χωνεύκεις» τα κουκκιά! *(Μικρή παύση)*. Αθθυμηθήκαμεν τζιαι το μασιαίριν τζει εγελούσαμεν, μεσόστρατα!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Το μασιαίριν; Ποιον μασιαίριν;
- ΦΙΛΟΣ: Εν έρκετουν η κυρία Χρυσάνθη με το μασιαίριν στο σιέριν να κόψει σταφύλιν που την κληματαρκάν τζι επετάχτην ένας που την παρέαν τζιαι είπεν: «Έρκεται η κυρία Χρυσάνθη με το μασιαίριν στο σιέριν για καλόν σκοπόν», τζι εσύ έβαλες τα πράματα στη θέση τους: «Μα γίνεται να κρατάς μασιαίριν τζιαι να έχεις καλόν σκοπόν;» Είπες με ύφος «σοβαρόν»!
- (Ο ήρωας κοιτάζει, εκ νέου, την εφημερίδα)*.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Υψώνοντας τη φωνή του)*. Αμάν, φίλε μου ίντα που μου έκαμες;
- ΦΙΛΟΣ: Ίντα που σου έκαμα;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αποπροσανατόλισές με! Για να μεν πω επαραπλάνησές με!
- ΦΙΛΟΣ: Γιατί;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Σήκου, πάνω. Πάμεν!
- ΦΙΛΟΣ: Πού;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Στο Αμφιθέατρον του Πανεπιστημίου! Πάμεν να ετοιμάσουμεν την διαδήλωση εναντίον της αποφάσεως των τεσσάρων Υπουργών των Εξωτερικών! Πάμεν να συντάξουμε και το ψήφισμα που θα επιδώσουμε στις «αξιότιμες» Πρεσβείες τους! «Στα Προξενεία τους». Πκιάσε τηλεβόα! Διαδήλωση! Διαδήλωση!
- (Φωνάζει, καθώς χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός. Παράλληλα ακούονται ιαχές, τραγούδια, συνθήματα για την Κύπρο. «Η Κύπρος είναι Ελληνική!» «Κύπρος! Κύπρος!»).*

ΣΚΗΝΗ Ε΄

1946-1948 Συμμοριτοπόλεμος

Η δράση του ήρωα στην πολιτοφυλακή. Οι εξορμήσεις του στα ακριτικά φυλάκια, σε πόλεις και χωριά. Οι πύρινοι λόγοι του.

(Το φως εστιάζεται και πάλι στο φοιτητικό διαμέρισμα του ήρωα. Ο ίδιος κάθεται στο γραφείο του. Είναι συνεπαρμένος. Γράφει. Την ησυχία διακόπτει ο παρατεταμένος, διαπεραστικός ήχος σειρήνας και ο εκκωφαντικός θόρυβος από διερχόμενα αεροπλάνα. Ο ήρωας σταυροκοπιέται. Πηγαίνει στο παράθυρο. Κοιτάζει με προφυλάξεις).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Μονολογεί, θλιμμένα). «Αν μισούνται ανάμεσά τους, δεν τους πρέπει Λευτεριά!» Αθάνατε Διονύσιε Σολωμέ! Αδελφοκτόνος σπαραγμός! Ακόμα μια αιμάσσουσα πληγή στο μαρτυρικό σου σώμα, αθάνατη Πατρίδα. (Γαύση). (Σε πιο έντονο ύφος). Ακόμη δεν το έχετε πάρει απόφαση ότι έχετε ηττηθεί, Γερμανο-Βουλγαροσλαύοι! Η Μακεδονία ήτο και είναι Ελληνική!

(Ο ήρωας κάθεται στο γραφείο του. Καταφθάνει ο φίλος και συγκάτοικός του, ασθμαίνοντας).

ΦΙΛΟΣ: Ανησύχησα. Σε αναζήτησα σε δυο-τρία μέρη και δε σε βρήκα. Νόμιζα πως είχες καθήκοντα στην πολιτοφυλακή.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Απόψε είναι η βάρδια μου. Εσύ πού ήσουν;

ΦΙΛΟΣ: Στο Γ΄ Σώμα Στρατού. Ετοιμάζαμε τα εφόδια, τα δέματα. Γράφε. Το Σαββατοκύριακο εξορμούμε. Θα καλύψουμε την περιοχή Σκρα-Κιλκίς, Κατερίνη, Νάουσα, Βέροια, Έδεσσα, Σέρρες, Νηγρίτα, Λαχανά, Κόνιτσα, Καρδίτσα, Καρπενήσι... Τα έγγραψες;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ναι! Εδώ! (Δείχνει το κεφάλι του). Όπως γράφτηκαν και τα άλλα: Γιαννιτά, Κουφάλια, Χαλκηδόνα, Σιδηρόκαστρο, Κούλα Ουσίτα, Δράμα, Δοξάτο, Ροδόπολη... Αρδέα... Η Ελλάδα ζει και γράφει Ιστορία. Με τέτοιο γενναίο λαό, δε χάνονται. Πατρίδα. «Η Ελλάδα ζει ασάλευτη στη Μακεδονία μας και σκορπάζει το φως σ' ολόκληρη την Οικουμένη».

ΦΙΛΟΣ: Σε περίμεναν όλοι. Τους έλειψε η ρητορεία σου, το χιούμορ... το καλαμπούρι...

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Η φλυαρία μου!

ΦΙΛΟΣ: Η παρέα σου, ρε φίλε!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πήγες εσύ και το ίδιο κάνει. Αξίζεις... δέκα σαν εμένα. Μακάρι να δούλευαν και τα χέρια μου, όπως δουλεύει το στόμα μου!

(Ο φίλος αναπολεί, γελά).

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Γιατί γελάς;
- ΦΙΛΟΣ: Σε θυμήθηκα στο Γυμνάσιο. Που δεν άφηνες κανένα να μιλήσει. Τραβούσαν τα μαλλιά τους οι καθηγητές όσοι είχαν δηλαδή, άμα σου έλεγαν: «Ακούμε, Μάτση, τι έχεις να πεις». Ροκάνιζες τον χρόνο και δεν προλάμβαιναν να παραδώσουν το επόμενο μάθημα! Κι εμείς οι πονηροί σε κουρδίζαμε!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Και εγώ ο «πονηρός» άλλο που δεν ήθελα. Ωραία χρόνια, αξέχαστα! *(Μικρή παύση)*. Τώρα, πώς ξεμπερδεύουμε από τον αδελφοκτόνο! Τον Κάιν και τον Άβελ!
- ΦΙΛΟΣ: Σκέφτομαι και την Κύπρο. Μην πάθουμε και χειρότερα. *(Μικρή παύση)*. Δε μου είπες τι έγραφες.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μελέτη!
- ΦΙΛΟΣ: Για την Ορυκτολογία ή τη Βοτανολογία;
(Ο Κυριάκος απαγγέλλει στίχους από την Ωδή «Εις Σάμον» και «Ιερών Λόχον» του ποιητή μας Ανδρέα Κάλβου και απόσπασμα από τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους», Σολωμού. Ο φίλος τον κοιτάζει, απορημένος).
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: «Όσοι το χάλκινον χέρι
βαρύ το φόβου αισθάνονται
ζυγόν δουλείας ας έχωσι
θέλει αρετήν και τόλμην
η Ελευθερία!»
(Εις Σάμον, Ανδρέα Κάλβου).
- «Αλλά αν τις αποθάνει
δια την πατρίδα, η μύρτος
είναι φύλλον ατίμητον
και καλά τα κλαδιά
της κυπαρίσσου»
(Ιερός Λόχος, Ανδρέα Κάλβου).
- «Μάγεμα η φύσις κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη
η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι.
Με χίλιες βρύσες χύνεται, με χίλιες γλώσσες κραίνει.
Όποιος πεθάνει, σήμερα, χίλιες φορές πεθαίνει»
(Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Διονυσίου Σολωμού).
- Εδώ θα γραφεί;** «Και μη έχοντας πιο κάτω άλλο σκαλί
να κατακυλήσεις πιο βαθιά στου κακού τη σκάλα
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αισθανθείς να σου φυτρώνουν, ω, χαρά, τα φτερά,
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα».
(Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου, Κωστή Παλαμά).

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αυτό λέγεται «εργασία ή εθνικό αναβάπτισμα;»
- ΦΙΛΟΣ: Κατάλαβα! Τις κακομαθαίνεις, Κυριάκο! Άμα δεν είναι άξιες να κάμουν μια εργασία για τον Σολωμό και τον Κάλβο...
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Να παν' να πνιγούν!
- ΦΙΛΟΣ: Να φύγουν από τη Φιλοσοφική – Φιλολογική Σχολή του Πανεπιστημίου. *(Παύση)*. Τόση ώρα, με το ένα, με το άλλο ξέχασα να σου δώσω το γράμμα.
(Ο Κυριάκος το παίρνει με λαχτάρα).
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Γράμμα από τον αγαπημένο, σεβαστόν μου πάππο! *(Το ανοίγει)*. Έχει και απόκομμα από την Εφημερίδα «Ελευθερία». Έχει αναδημοσιεύσει την επιστολή που είχα στείλει για τους βομβαρδισμούς στη Θεσσαλονίκη!
(Ο φίλος διαβάζει κάποια σημεία της επιστολής).
- ΦΙΛΟΣ: *(Διαβάζει)*. «Αυτή τη στιγμή που σας γράφω ολόκληρη η Θεσσαλονίκη είναι ανάστατη και καταγανακτισμένη από την θρασύτητα των αναρχικών, με αποτέλεσμα τον φόνο αθώων πολιτών, οι οποίοι κοιμώοντο ανύπνοτοι... Όμως το ηθικόν όλων των πολιτών εγιγαντώθη περισσότερο και ατσαλακώθηκε η πίστις για τον κίνδυνον που διατρέχομεν όχι εκ μέρους των συμμοριτών, αλλά εκ μέρους των βορείων γειτόνων μας!...
Η επίθεσις κατά της Θεσσαλονίκης έκαμε να ξυπνήσει και ο τελευταίος πολίτης... Ολόκληρον το Έθνος γράφει με το αίμα του την συνέχεια της λαμπρής Ιστορίας του.»
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Καταλαβαίνεις, τώρα. Το χρέος μας είναι διπλό. Από τη μια να βοηθήσουμε τους Ακρίτες μας και από την άλλη να τους ενημερώσουμε για το δράμα της μαρτυρικής μας Πατρίδας. Έχει φτάσει η ώρα να σπάσει τα δεσμά της!
- ΦΙΛΟΣ: Και οι κίνδυνοι; Σε θαυμάζω, Κυριάκο. Δε λογαριάζεις καθόλου τον κίνδυνο.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: «Αν είναι να πεθάνουμε για την Ελλάδα, θεία είναι δάφνη» είπε ο Μιστράλ.
- ΦΙΛΟΣ: Θράσος απύθμενο! Να μας επιτεθούν οι αντάρτες στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Έδεσσας, σαν
- ΦΙΛΟΣ: Επήραν το μάθημά τους! Αρχισαν να μας υπολογίζουν. Το μετέδωσε και ο ραδιοφωνικός Σταθμός τους.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Το αυτοκίνητο που μάς μετέφερε στην Αρδαία κι έπιασε φωτιά; Ευτυχώς, πηδήξαμε απ' τα παράθυρα! *(Μικρή παύση)*. Το

- αεροπλάνο που έπαθε βλάβη, καθώς πετούσε πάνω απ' τη Θεσσαλονίκη!...
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Άκουσες τι είπε ο Μακεδονομάχος Μητροπολίτης του Κιλκίς;
- ΦΙΛΟΣ: «Όποιος θέλει να πεθάνει, δεν πεθαίνει. Κι αν πεθάνει, περνά στην αιωνιότητα!»
- (Οι δυο φίλοι μένουν για λίγο σκεφτικοί).
- ΦΙΛΟΣ: Τι σκέφτεσαι;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πως οι εχθροί της Ελλάδος εκμεταλλεύτηκαν μια ιδεολογία, την νόθεψαν και την έκαμαν αυτοσκοπό τους. Στον 20^ο αιώνα να θέλουν να πάρουν εδάφη που δεν τους ανήκουν. Και το χειρότερο! Εν ονόματι αυτής της ιδεολογίας δίχασαν έναν ολόκληρο λαό. «Κομμουνιστές και Αντικομμουνιστές!»
- ΦΙΛΟΣ: Αυτό που με προβληματίζει και με ανησυχεί δεν είναι το ότι έχουν παρασυρθεί οι αγράμματοι, οι αφελείς, αλλά οι δήθεν «μορφωμένοι». Αυτοί ποιο ρόλο παίζουν; Δεν έχουν αντιληφθεί την πλάνη τους, την πλεκτάνη των Ισχυρών;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Καταλαβαίνω πού θέλεις να καταλήξεις.
- ΦΙΛΟΣ: Φέρνω παράδειγμα τον Γιάννη Δρουσιώτη. Έξυπνος άνθρωπος, φοιτητής... από καλή οικογένεια.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Για μένα ο Δρουσιώτης είναι ένας ιδεολόγος. Και μπορώ να σου πω και ήρωας, γιατί μπορεί αύριο να πεθάνει για την ιδεολογία του. Στη ζωή έμαθα να εκτιμώ τους ιδεολόγους.
- ΦΙΛΟΣ: Κι αν η ιδεολογία σου σου λέει να σκοτώνεις, να χρησιμοποιάς βία αυτό για σένα είναι επιτρεπτό;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Φίλε, με φέρνεις σε δύσκολη θέση.
- ΦΙΛΟΣ: Γιατί;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εξαρτάται γιατί είσαι υποχρεωμένος να σκοτώνεις, να καταφεύγεις στη βία. Απάντησέ μου! Αύριο «εάν»– κάμνω μια υπόθεση – εάν χρειαστεί να σκοτώσουμε, για να κερδίσουμε την ελευθερία μας αυτό για σένα είναι έγκλημα ή πράξη ηρωική;
- ΦΙΛΟΣ: Αν ήμουν στη θέση σου, δεν θα πήγαινα να δω τον Γιάννη Δρουσιώτη, στις Φυλακές του Επταπύργιου.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αν ήμουν στη θέση σου, θα πήγαινα να επισκεφτώ τον Γιάννη Δρουσιώτη στα Κρατητήρια του Επταπύργιου.
- (Χαμηλώνει, αργά-αργά ο φωτισμός με ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄

24/6/1948

Ο ήρωας επισκέπτεται τον Γιάννη Δρουσιώτη στη φυλακή του Επταπυργίου

(Ακούεται σφοδρός άνεμος και «αγκομαχητό» αυτοκινήτου π' ανηφορίζει. (Ανάλογα ηχητικά εφέ). Στη συνέχεια ο ήρωας ατενίζοντας από ψηλά τη Θεσσαλονίκη και το Επταπύργιο, λέγει: (Παράλληλα μπορεί να προβάλλεται και εικόνα του Επταπυργίου στην οθόνη). (Ανάλογη μουσική υπόκρουση και ηχητικά εφέ).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Μονολογώντας). Ο άνεμος σαρώνει τα πάντα στο διάβα του. Μονάχα το Επταπύργιον παραμένει ασάλευτον, να διαλαλεί σε όλους, πως όσοι άνεμοι κι αν διαβούν, δε θα τaráξουν τα θεμέλιά του! «Εδώ πάνω, η πίστις των υπερασπιστών είδε τον Άγιο Δημήτριο, τον πολιούχο άγιο, να τρέπει σε φυγή τους Σλαύους και να σώζει την πόλη του. Εδώ, τσάκισαν τα μούτρα τους οι βάρβαροι, που ονειρεύτηκαν να αρπάξουν την περήφανη πόλη του Μεγάλου Αλεξάνδρου! (Βούλγαροι, Σλαύοι, Γερμανοί, Ούννοι, Ατίλες μεσαιωνικοί κι άλλοι Οθωμανοί). Εδώ σ' αυτό τον κυματοθραύστη σωριάστηκαν τα όνειρά σας!»

(Ο ήρωας πλησιάζει τη φυλακή. Ένας δεσμοφύλακας τον οδηγεί. Ο διάλογος του ήρωα με τον συμπατριώτη και συμφοιτητή του Γιάννη Δρουσιώτη διεξάγεται από ένα μεγάλο παράθυρο, με σιδερένια κάγκελα. Αργότερα, από τη μισανοιγμένη πόρτα ο ήρωας θα βρει ευκαιρία να σφίξει το χέρι του Δρουσιώτη).

ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ: Έχετε 20 λεπτά στη διάθεσή σας.

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Σ' ευχαριστώ, Κυριάκο! Είσαι ο πρώτος που με επισκέπτεται.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Καθήκον μου!

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Εγώ στη θέση σου... δεν ξέρω αν θα το έκανα.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Γιατί το λες; Είσαι συμπατριώτης, συμφοιτητής μου.

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Είμαστε, όπως ξέρεις σε άλλο μετερίζι.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Δεν έχει καμιά σημασία η ιδεολογία. Ο άνθρωπος είναι άνθρωπος! Αυτό μετρά.

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Ο αδελφός μου, όπως γνωρίζεις, σκοτώθηκε στην Αντίσταση. Κι εγώ πολέμησα τη Χιτλερική δικτατορία! Στη συνέχεια προσχώρησα στην Κομμουνιστική Οργάνωση των Λαϊκών Εκδικητών, στη Θεσσαλονίκη.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Τα γνωρίζω. Μην κουράζεσαι.

- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Έδωσα όρκο! «Ρίχνομαι με ακράτητη ορμή στη μάχη, γιατί ξέρω να ζήσω και να πεθάνω για ένα ιδανικό. Κι αν νεκρός πέσω, θα πέσω νικητής, πιστός στις ηρωικές παραδόσεις των αμετρήτων και αγνώστων λαϊκών αγωνιστών».
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: «Εγώ, όπως ξέρεις έμαθα στη ζωή ν' αγαπώ και να εκτιμώ τους ιδεολόγους, που ξέρουν ν' αγωνίζονται για ένα ιδανικό – αδιάφορο ποιο είναι αυτό – αρκεί να το πιστεύουν».
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Το ξέρω. Γι' αυτό είσαι τόσο ξεχωριστός. Πανανθρώπινος!
(Επικρατεί μια μικρή αμηχανία σιωπής).
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: *(Συνεχίζει).* «Εδώ περνάμε καλύτερα. Είμαστε όλοι μαζί, ανοικτά, παίζουμε. Πού η Ασφάλεια με την «πενικιλίνη» και τα παρόμοια! Πάντως όμως, κράτησα ψηλά το κεφάλι μου!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Συνεχίζει τις σκέψεις του).* Αυτό που στενοχωρεί ιδιαίτερα είναι ο διχασμός. Νόθεψαν οι εχθροί της Ελλάδας μιαν ιδεολογία, για να επιβάλουν τα καταχθόνια σχέδιά τους!
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Θα οδηγηθώ σε Στρατοδικείο. Ίσως τον άλλο μήνα. Ως τότε ίσως καλύτερέψουν τα πράγματα. Αν όχι, θα τηρήσω τον όρκο που έχω δώσει, με το κεφάλι ψηλά.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Θα προσπαθήσω να έλθω στη δίκη ως μάρτυρας υπερασπίσεως.
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Σ' ευχαριστώ. Είσαι μεγάλη ψυχή... *(Μειδιώντας θλιμμένα).* Είσαι πιο μικρός. Κι όμως θα μπορούσα να σε σκοτώσω και να με σκοτώσεις, αν συναντιόμαστε σε κάποια μάχη!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Δε θα συνέβαινε κάτι τέτοιο, μόλις ανακαλύπταμε την καταγωγή και τη φιλία! Φέρνω, συχνά, στον νου μιαν ωραία συνάντηση από την Ιλιάδα του Ομήρου. Τη συνάντηση του Γλαύκου των Τρώων και του Διομήδη των Αργείων. Εκεί που ήταν έτοιμοι να κονταροκτυπηθούν, ανακαλύπτουν την πατρική φιλία. Δίνουν τα χέρια, αγκαλιάζονται και ανταλλάσσουν τις πανοπλίες τους. Φίλε, δεν έχω να σου δώσω ούτε δόρυ, ούτε ασπίδα! Σου δίνω μόνο το χέρι μου! *(Του δίνει το χέρι. Σφίγγει ο ένας το χέρι του άλλου, καθώς ακούεται το σφύριγμα του δεσμοφύλακα και μια φωνή. «Ο χρόνος τέλειωσε!»)*
- (Αργά-αργά, χαμηλώνει ο φωτισμός με ανάλογη μουσική υπόκρουση).*

ΣΚΗΝΗ Ζ΄

ΙΟΥΝΙΟΣ – ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1948

Ο ήρωας στη Βουλή των Ελλήνων. Στο Στρατοδικείο, στη δίκη του Γ. Δρουσιώτη. Ιθάκη 1949. 1950 Ενωτικό Δημοψήφισμα, 1952 Η ορκωμοσία

(Η σκηνή διεξάγεται στο φοιτητικό διαμέρισμα. Ο ήρωας κάθεται στο γραφείο του, τακτοποιεί κάποιες φωτογραφίες. Αναπολεί. Ο φίλος μαζεύει κάποια πράγματα. Τα τοποθετεί σε βαλίτσα, κουτιά).

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Οφείλω να σου εξομολογηθώ δύο σοβαρά σφάλματά μου.
- ΦΙΛΟΣ: *(Διακόπτει. Με ύφος σοβαροφανές).* Ακούω, «τέκνον» μου!... Μήπως ερωτικά ή;...
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εθνικοπολιτικά!
- ΦΙΛΟΣ: *(Με το ίδιο ύφος).* «Άφένονται αϊ άμαρτίαι σου!»
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έκαμα μian αυτοκριτικήν καθώς παρατηρούσα τις φωτογραφίες. Κοίταξε. Η επίσκεψή μας στην Ελληνική Βουλήν! Πες μου, η συμπεριφορά μας ήταν αυτή που θα άρμοζε;
- ΦΙΛΟΣ: Τι θέλεις να πεις;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πόσην ώραν μείναμε;
- ΦΙΛΟΣ: Δε θυμούμαι.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μείναμε μόνο 1.30΄ ώρα! Σαν να μας κυνηγούσαν, ρε φίλε!
- ΦΙΛΟΣ: Αφού μιλούσαν περί... ορύζης!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ακριβώς! Είμεθα γεωπόννοι, γιατί το ξεχάσαμε;
- ΦΙΛΟΣ: Είχαμε προσκληθεί ως Μ.Ε.Ε.Φ.!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ακόμα χειρότερα, που δεν το αξιοποιήσαμε! Που δε θυμηθήκαμε το σκοπό της Μ.Ε.Ε.Φ. *(Με ύφος).* Το μέγάλωμα της Πατρίδος! Η κοινωνική και μορφωτική εξύψωση των πολιτών! Ο αγροτικός μας κόσμος!...
- ΦΙΛΟΣ: Γιατί είχαμε την ιδιότητα του Βουλευτή; *(Παύση).* Και να σου εξομολογηθώ και εγώ κάτι.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ακούω.
- ΦΙΛΟΣ: Όλη την ώρα έλεγα από μέσα μου. Λες να σηκωθεί πάνω ο Κυριάκος και με αφορμή το ρύζι να φτάσει και στο Κυπριακό;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Και μου το λες, τώρα, φίλε μου! Ύστερα από δύο χρόνια! Έπρεπε! Πρώτα, πρώτα, να θέσουμε τα αγροτικά προβλήματα. Την ανάγκη να ζήσει η Ύπαιθρός μας! Και, σιγά-σιγά, θα φτάναμε και στο Κυπριακό.

- ΦΙΛΟΣ: Και θα μας αφήναν να πάρουμε τον λόγο;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ο επιμένων νικά! Υπήρχαν και διαλείμματα! Και στο τέλος, σε κατ' ιδίαν συναντήσεις με τους βουλευτές.
- ΦΙΛΟΣ: Έπρεπε! Να ξαναπάμε, Κυριάκο.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Φύγαμε μόνο με την ευχή: «Πότε θα 'ρθει η ώρα να μπουν στην Ελληνική Βουλή και Κύπριοι βουλευτές! Γι' αυτή την ώρα δίνουμε την ψυχή και το σώμα μας, γιατί μόνο σε μια ελεύθερη γη θα μπορέσουμε να ζήσουμε, όπως εμείς οι ίδιοι θέλουμε, διαχειριζόμενοι τα ζητήματά μας!»
- ΦΙΛΟΣ: Έχεις δίκαιον! Και βιάστηκα να σου δώσω συγχωροχάρτι! Αμάρτημα δεύτερον; Πρόσεξε, διότι δε θα γλιτώσεις τις μετάνοιες!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Στρατοδικείον! Δίκη Δρουσιώτη!
- ΦΙΛΟΣ: Αλτ! Εδώ τα είπες τέλεια! *(Μικρή παύση)*. Αφού ανάγκασα και το δικηγόρο του Δρουσιώτη να πει «Γερά κεφάλια οι Κύπριοι αδελφοί μας!»
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Είπε «αδελφοί» μας; Είσαι σίγουρος;
- ΦΙΛΟΣ: *(Σκέφτεται)*. Δεν είμαι και τόσο σίγουρος. *(Μικρή παύση)*. Δηλαδή τι έπρεπε να πεις εκτός απ' αυτά που είπες; *(Με ύφος, μιμείται τον ήρωα)*. Έντιμε κύριε Βασιλικέ Επίτροπε, γνωρίζω τον κατηγορούμενο από το φθινόπωρο του 1946. Είναι συμπατριώτης μου και συμφοιτητής μου. Τον έχω επισκεφθεί και εις το σπίτι του.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Σκεφτικός)*. Συνέχισε!
- ΦΙΛΟΣ: *(Με το ίδιο ύφος)*. Γνωρίζω και την οικογένειά του. Τον πατέρα, τον πάππο του. Είναι μια αξιοπρεπής, ευυπόληπτη οικογένεια, Δημοκρατική! Ο αδελφός του έχει σκοτωθεί στην Αντίσταση. Ο κατηγορούμενος έλαβε μέρος στην Αντίσταση εναντίον της Χιτλερικής Δικτατορίας. Η μικρή μας Πατρίδα, η Κύπρος είναι ανάστατη από τη σύλληψη.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Και ο ίδιος είναι δημοκρατικός. Με την έννοια, που προσδίδομεν εις την Κύπρον.
- ΦΙΛΟΣ
(Ως Βασιλικός
Επίτροπος): *(Μονολογεί)*. Οικογένεια Δημοκρατική!
- Ο κατηγορούμενος, τώρα, είναι ηγετικό στέλεχος της τρομοκρατικής Οργανώσεως των Λαϊκών Εκδικητών. Πώς είναι δημοκρατικός; Εάν συνεχίσεις να τον υπερασπίζεσαι, θα εισηγηθώ να σε διαγράψουν από τη Μ.Ε.Ε.Φ. Εάν αυτοί είναι

δημοκρατικοί, τότε κι εγώ είμαι... δημοκρατικότατος! (*Μικρή παύση*). Τι άλλο έπρεπε να πεις;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Δεν ήμουν τόσο πειστικός. Έπρεπε να ήμουν πιο αναλυτικός.

ΦΙΛΟΣ: Δηλαδή;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ίσως θα έπρεπε να πω, πως στην Κύπρο οι αριστεροί, οι κομμουνιστές όπως λέγονται, είναι άνθρωποι με αρχές. Θρησκευούν, τιμούν τις εθνικές εορτές, τη σημαία μας, τα ήθη και έθιμά μας. Να πω για τη συνεργασία τους με την Εθναρχίαν και ότι σ' ένα μελλοντικό δημοψήφισμα, που ετοιμάζεται, τάσσονται υπέρ της Ενώσεως με τον Εθνικό Κορμό!

ΦΙΛΟΣ: (*Για να εκτονώσει την ατμόσφαιρα*). Εκατόν μετάνοιες, τέκνον μου, και αφέονται αι αμαρτίαι σου!

(*Ο ήρωας παίρνει στα χέρια μερικές φωτογραφίες. Ένα χαμόγελο ευδαιμονίας ζωγραφίζεται στο πρόσωπό του. Οι φωτογραφίες μπορούν να προβάλλονται και στην οθόνη*).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ευτυχώς μας αποζημιώνει και μας ξεκουράζει η αθάνατη Πατρίδα. Ιθάκη, Καλοκαίρι του 1949! Ω αγαπημένο Θιάκι, πόσο σε λατρεύω. «Κι αν είσαι ένα κατσάβραχο! Μήπως ολόκληρη η Ελλάδα δεν είναι παρά ένα κατσάβραχο και συνάμα ο θρύλος των θρύλων;» Θιάκι, η αγαπημένη πατρίδα του πολυμήχανου Οδυσσέα, του αιώνιου Έλληνα, που αγωνίζεται να φτάσει στην πολυπόθητη Πατρίδα του, μετά από είκοσι χρόνια! Πάλεψε με Λαιστρυγόνες, Κύκλωπες, Σειρήνες, Λωτοφάγους, τον θυμωμένο Ποσειδώνα, τη μάγισσα Κίρκη, τη θεά Καλυψώ! Περιφρόνησε ακόμα και την αθανασία για το αγαπημένο του Θιάκι!...

(*Απαγγέλλει*). «Κι αν φτωχική τη βρεις η Ιθάκη δε σε γέλασε...

Η Ιθάκη σου έδωσε το ωραίο ταξίδι».

Θιάκι! Λίγη βλάστηση, λίγα πεύκα, ελιές, αμπέλια κι απέραντο γαλάζιο! Σπήλαιο των Νυμφών, Βαθύ, υποκλίνομαι στο θρύλο, στο μεγαλείο σου και σε προσκυνώ.

(*Ανάλογη μουσική υπόκρουση*).

(*Στην οθόνη προβάλλεται η χρονολογία 1950, το Ενωτικό Δημοψήφισμα*).

(*Ο ήρωας κοιτάζει μια φωτογραφία*).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Και επιτέλους εγένετο το Ενωτικόν Δημοψήφισμα! Η Κυπριακή Εθνική Πρεσβεία μετέφερε τις δέλτους με τον Ενωτικό πόθο. «Η Θεσσαλονίκη επεφύλαξε μιαν αφάνταστη υποδοχή εις την Εθνική μας Επιτροπή η οποία αγωνίζεται, ερρωμένως, και εν

μέσω απογοητεύσεων, δια την ευόδωσιν των ιερών σκοπών της. Δυστυχώς, από τον Ελληνικόν ορίζοντα ελλείπει ο νεφεληγερέτης νους ενός Βενιζέλου...».

ΦΙΛΟΣ: Και μας παραμυθιάζει ακόμα η «φιλία» των συμμάχων και φίλων!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Λες να 'φτασε η ώρα της δράσης;
«Τίποτε δεν κερδίζεται χωρίς θυσίας
και η ελευθερία χωρίς αίμα!»

(Ο Κυριάκος παίρνει στα χέρια του μια τελευταία φωτογραφία).

21.6.52! «Ενώπιον του Πρυτάνεως κ. Κ. Λιβαδά και του Κοσμήτορος κ. Ι. Κορωναίου εδώσαμεν τον νενομισμένον όρκον και ελάβομεν τον τίτλον του γεωπόνου. Αλλά ο τίτλος δεν κοσμεί τον άνθρωπον. **Ο άνδρας δικαιώνει τον τίτλον**».

ΦΙΛΟΣ: Κυριάκο! Έτοιμα όλα! Έμειναν να τακτοποιήσεις τις φωτογραφίες. Σκέφτομαι κι αυτά που θα ζήσουμε στη διαδρομή. Λαμία, Βόλος, Θερμοπύλες, Αλαμάνα, Χάνι Γραβιάς, Αράχωβα, Δελφοί...

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Ατενίζοντας τους βράχους).*

Αθάνατη Πατρίδα! Πόση αγάπη κλείσαμε στην ψυχή μας για σένα! Θα ζήσουμε ακόμα μια φορά, τη δόξα, το μεγαλείο σου, την ασύγκριτη ομορφιά σου, τη Φύση σου! Σ' αγαπούμε, Πατρίδα μου! «Λατρεύουμε και το τελευταίο λιθαράκι σου!»

(Χαμηλώνει, αργά-αργά ο φωτισμός, καθώς ακούεται χαμηλόφωνα το τραγούδι: «Μικρή Πατρίδα», Χρήστος Θηβαίος – Γιώργος Νταλάρας ή Μάριος Φραγκούλης).

ΠΡΑΞΗ Β΄

ΣΚΗΝΗ Α΄

1955-1959 Ο θρυλικός αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α.

Ο ήρωας αρχηγός των Συνδέσμων της Ε.Ο.Κ.Α. Η σύλληψη του ήρωα, 6/1/1956. Στα Κρατητήρια της Ομορφίτας. Συνάντηση με τον επίσης κρατούμενο αδελφό του, Γιαννάκη Μάτση. Τα βασανιστήρια. Ο ανακριτής Μακκάουεν. Συνάντηση με τον Κυβερνήτη Τζων Χάρτινγκ

(Στην οθόνη προβάλλεται ένα μεγάλο δάφνινο στεφάνι. Εντός στον κενό χώρο, αναγράφεται η χρονολογία 1955-1959. Ο θρυλικός αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α.)

(Ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ/(ΦΙΛΟΣ): (Ατενίζοντας προς το κοινό και προς την επιτύμβια στήλη του ήρωα).

«Κι όταν διαπιστώσαμε πως ήρθε η ώρα της δράσης και πως τίποτε δεν κερδίζεται χωρίς θυσίες και η ελευθερία χωρίς αίμα...» δώσαμε τον τιμημένο όρκο της Ε.Ο.Κ.Α.

«Ορκίζομαι με όλη τη δύναμη της ψυχής μου

«Ορκίζομαι εις το όνομα της Αγίας Τριάδος ότι:

1. Θα αγωνισθώ με όλες μου τας δυνάμεις διά την απελευθέρωσιν της Κύπρου από τον Αγγλικόν ζυγόν, θυσιάζων και αυτήν την ζωή μου.

2. Δεν θα εγκαταλείψω τον αγώνα υπό οιονδήποτε πρόσχημα παρά μόνον όταν διαταχθώ υπό του Αρχηγού της Οργανώσεως και αφού εκπληρωθή ο σκοπός του αγώνος.

3. Θα πειθαρχήσω απολύτως εις τας διαταγάς του Αρχηγού της Οργανώσεως και μόνον τούτου.

4. Συλλαμβανόμενος θα τηρήσω απόλυτον εχεμύθειαν τόσον επί των μυστικών της Οργανώσεως όσον και επί των ονομάτων των συμμαχητών μου, έστω και εάν... βασανισθώ διά να ομολογήσω.

5. Δεν θα ανακοινώ εις ουδένα διαταγήν της Οργανώσεως ή μυστικόν το οποίο περιήλθεν εις γνώσιν μου παρά μόνον εις εκείνους δι' ούς έχω εξουσιοδότησιν υπό του Αρχηγού της Οργανώσεως.

6. Τας πράξεις μου θα κατευθύνη μόνον το συμφέρον του αγώνος και θα είναι απηλλαγμένοι πάσης ιδιοτελείας ή κομματικού συμφέροντος.

7. Εάν παραβώ τον όρκον μου θα είμαι ΑΤΙΜΟΣ και άξιος πάσης τιμωρίας»

Γράφει για σένα, αθάνατε ήρωα, γενναίε «Μιλτιάδη», ο Αρχηγός, στ' «Απομνημονεύματά του». Λόγια λιτά, επιγραμματικά, εύγλωττα! «Στρατιώτης του καθήκοντος, αγνός και τίμιος, υπόδειγμα στους υφιστάμενούς του. Εμπυχωτής.

Εισήλθεν εις τον Αγώνα με τη φλόγα της αυτοθυσίας και τη δίψα να επιτελέση έργον μεγάλον!»

(Μικρή παύση. Μουσική υπόκρουση).

Η γη που τόσο αγάπησες και μόχθησες να της δώσεις ζωή, καρπό, μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. «Νῦν ὑπέρ πάντων ἀγών!» Πρώτη θέση στην καρδιά σου κατέχει η Πατρίδα!

(Μικρή παύση. Μουσική υπόκρουση).

Το αγρόκτημα στα Κούκλια – ένα μικρό τουρκοχώρι – που το 'κανες επίγειο παράδεισο, μετατρέπεται σε οχυρό αγώνα, αντίστασης. Και με τη δύναμη του λόγου, του πάθους της ψυχής σου, ο ταπεινός αγρότης μεταμορφώνεται σ' αγωνιστή της Λευτεριάς.

(Μικρή παύση. Μουσική υπόκρουση).

Μα ο Εφιάλτης σ' ακολουθεί σε κάθε σου βήμα. Τα αργύρια της προδοσίας πετυχαίνουν τον σκοπό τους. Συλλαμβάνεσαι στην αγροικία, στο αγρόκτημα της Ελληνικής Εταιρείας, στην Αχερά κοντά στο Μιτσερό, 6 Ιανουαρίου 1956! Συλλαμβάνεσαι κι οδηγείσαι στα Κρατητήρια της Ομορφίτας!

Βασανιστήρια! Ηλεκτροσόκ, αυπνία, πείνα, εκτυφλωτικό φως, συνεχείς ανακρίσεις, ραβδισμοί, άγρια κτυπήματα!

(Τα βασανιστήρια των ηρώων καλό είναι να μην προβληθούν. Μπορεί όμως να αποδοθούν μ' ένα άδειο δωμάτιο, με εκτυφλωτικό προβολέα, μια αγχόνη, με υποβλητική ανάλογη μουσική).

Στο κελλί 1 του ήρωα. Ο ίδιος είναι μισοξαπλωμένος σε κάτι τσουβάλια, με φανερά τα σημάδια της κακοποίησης.

Επισκέπτεται τον ήρωα ο αδελφός του, Γιαννάκης Μάτσης, ο οποίος ήτο κρατούμενος στο κελλί 2.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ:

Κυριάκο! Αδελφέ μου! Μπορείς να με κοιτάξεις; Είμαι ο αδελφός σου. Ο Γιαννάκης! Με έχουν στο κελλί 2. Δίπλα σου! Να μου κτυπάς τον τοίχο, όποτε έρχεσαι που τα βασανιστήρια, για να ξέρω ότι είσαι καλά. Ζωντανός!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

(Με δυσκολία, προσπαθεί να ανασηκωθεί). Μου έχουν ένα δυνατό φως, εκτυφλωτικό, μπροστά στα μάτια.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ:

Μεν κουράζεσαι. Τα ξέρω όλα. Ηλεκτροσόκ! Αυπνία! Συνεχείς ανακρίσεις! Ραβδισμοί! Κάθε είδους κτυπήματα! Τους απάνθρωπους!

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ο Θεός βοηθά με. Διά μου δύναμην. Αντέχω. Πρέπει να τους δώσουμε μαθήματα Ελληνικής ψυχής.
- ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: Ξέρουν, Κυριάκο μου, ποιος είσαι τζιαι θα κάμουν το παν, να τους δώσεις στοιχεία για τον αγώνα, για τους αγωνιστές, τον Αρχηγό!...
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ο Θεός δε θα με εγκαταλείψει. Θα με βοηθήσει. Πρέπει να τους δώσουμε τα μαθήματα της Ελληνικής αρετής! *(Μικρή παύση)*. Αν μπορούσα να κοιμηθώ λλίον, ήταν ν' αποκτήσω δυνάμεις!
- ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: Ο δεσμοφύλακας Νουρίν Μπέης, έν' γνωστός μου. Έφ' φίλος με πολλούς Τουρκοκύπριους, που δουλεύουν στο αγρόκτημα στα Κούκλια.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ξέρω το. Μέσα-μέσα, φέρνει μου κάτι τζιαι τρώω. Τζι όποτε έν' βάρδια αφήννει με λλίον τζιαι τζοιμούμαι.
- ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: Ήσαν τζι ορισμένοι Τουρκοκύπριοι εργάτες μαζί με πολλούς δικούς μας, για να σου συμπαρασταθούν. «Έν' άδικον τούτον που γίνεται», φωνάζουν!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έμαθά το. Τζι ευχαρίστησέ τους, άμα εύρεις τρόπον, τζι εκ μέρους μου.
(Ο δεσμοφύλακας διακόπτει τη συνομιλία. Απομακρύνει τον αδελφό του ήρωα).
- ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ: Ετοιμάστου, Κυριάκο. Σε περιμένει ο ανακριτής Μακκάουαν.
(Ο ανακριτής Μακκάουαν είναι καθήμενος σ' ένα τραπέζι. Μετροφυλλά κάποια έγγραφα. Σε πολυμελή θεατρικά σχήματα μπορούν να μπουν και οι άλλοι δύο ανακριτές, που ήταν παρόντες. Ο Ρόμπινσον και ο Χάρις. Ο ήρωας οδηγείται ενώπιόν τους. Είναι ήρεμος, γαλήνιος).
- ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Κάθισε!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ευχαριστώ!
- ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Είσαι ο Κυριάκος Μάτσης;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μάλιστα, κύριε Ανακριτά!
- ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Θα μπω απ' ευθείας στο θέμα. Είσαι μέλος της Ε.Ο.Κ.Α.;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μάλιστα! Είμαι μέλος της Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών. Και να σας εξηγήσω γιατί.
(Ο Μακκάουαν αιφνιδιάζεται).
- ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Ωστε δεν το αρνείσαι, όπως πράττουν οι πλείστοι των συλληφθέντων συμπατριωτών σου.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όταν σας εξηγήσω, θα καταλάβετε γιατί δεν μπορώ να το αρνηθώ.

ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Σ' ακούω.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όπως γνωρίζετε, η μικρή αυτή Πατρίδα, την οποία έχετε αγοράσει από τους Οθωμανούς Τούρκους, έχει πέσει στα χέρια πολλών κατακτητών, λόγω της θέσης της. Από αρχαιότατων χρόνων! Κατακτητές και εκ Ανατολών και εκ Δυσμών και από Βορρά και Νότο! Φοίνικες, Πέρσες, Άραβες, Σαρακηνοί, Ενετοί, Λουζινιανοί, Φράγκοι, Οθωμανοί! Χρόνια τώρα ο πολύπαθος αυτός λαός αγωνίζεται να κρατηθεί στη γη των Πατέρων του, έχοντας ως όπλα τη θρησκεία, τη γλώσσα, τα ήθη, τις παραδόσεις του! *(Μικρή παύση)*. Αγωνίζεται ο πολύπαθος αυτός λαός για το θείον δώρον της ελευθερίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Να μπορεί να ζει ελεύθερα, να οργώνει ελεύθερα τη γη του, να απολαμβάνει τη δούλεψή του κι όχι να τον διαφεντεύουν άλλοι. «Εσάς, κύριε ανακριτά, ποιος είναι ο ρόλος και η αποστολή σας; Γιατί βρίσκεστε σ' ένα τόπο, που δε σας θέλουν και που αγωνίζεται για το ιερό δικαίωμα της λευτεριάς; Τι θα κάνατε εσείς, αν είσαστε στη δική μου τη θέση; Απαντήστε μου!».

ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Αυτή τη στιγμή εμείς σε ανακρίνουμε, Μάτση κι όχι εσύ εμάς!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Και η πατρίδα σας, κύριε Ανακριτά, όπως κι άλλοι πολιτισμένοι λαοί αγωνίστηκαν, με πολλές θυσίες, γι' αυτό το μεγάλο ιδανικό, την Ελευθερία. Αγωνίστηκαν για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Βιομηχανικά, Γαλλική Επανάσταση, Αμερικάνικη, Α' και Β' Παγκόσμιος Πόλεμος! Χύθηκε τόσο αίμα στην πολύπαθη ανθρωπότητα. Και να υπάρχουν λαοί, στον 20^ο αιώνα, οι οποίοι να στερούνται αυτών των ιδανικών, αυτών των αγαθών; «Δεν είναι ένα μεγάλο σίγμα για την πολιτισμένη ανθρωπότητα;»

ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Είστε τρομοκράτες. Η Οργάνωσή σας χρησιμοποιεί τη βία!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Μειδιά θλιμμένα)*. Βία; Όταν ο κατακτητής κλείει κάθε οδό διαλόγου, συνομιλιών, κι όταν ο ίδιος χρησιμοποιεί τη βία, προσπαθώντας να καταστείλει, με κάθε τρόπο, μια δίκαιη εξέγερση, τι πρέπει να κάμει ο υπόδουλος; Ποίος ευθύνεται δια την βίαν;

ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Εμείς, όπως γνωρίζεις ήμεθα φίλοι και σύμμαχοι με τους Έλληνες και στον Α' και στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αναμέναμε να καρποφορήσει ο διάλογος, οι συνομιλίες.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: «Η αληθής φιλία, κύριε Ανακριτά, πρέπει να στηρίζεται **στη δικαιοσύνη και όχι στο συμφέρον**. Τότε μόνο μπορεί να καρποφορήσει».

(Ο Μακκάουαν, προσπαθώντας να συγκρατήσει την ψυχραιμία του, καλεί με νεύμα τον δεσμοφύλακα).

ΜΑΚΚΑΟΥΑΝ: Πάρτε τον! Εμείς, Μάτση, θα τα πούμε και άλλες φορές!

(Χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός, με ανάλογη μουσική υπόκρουση. Τα βασανιστήρια του ήρωα συνεχίζονται, με μεγαλύτερη ένταση. Επαφίεται στην κρίση του σκηνοθέτη τι μπορεί να προβάλει ή ζωντανά ή από την οθόνη).

Η ιστορική συνάντηση του ήρωα με τον Κυβερνήτη Σερ Τζων Χάρντιγκ, 12/1/1956, στα Κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς

(Η σκηνή αρχίζει με ισχυρό βουητό από ορμητικό άνεμο. Αστραπές, βροντές, βροχή. Ανάλογα ηχητικά, οπτικά εφέ. Και μουσική υπόκρουση. Στην οθόνη προβάλλονται τα Κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ/ΦΙΛΟΣ: *(Ατενίζοντας το κοινό, αφηγείται).*

12 του Γενάρη του 1956! Βράδυ! Ώρα 1 μετά τα μεσάνυχτα! Λίγες μόνο μέρες μετά τη σύλληψη του ήρωα και τ' άγρια βασανιστήριά του. Η βροχή κοπάζει για λίγο. Τη σκοτεινιά της νύχτας και τη σχετική ηρεμία της διακόπτει ένας προβολέας. Φωτίζονται οι μπότες, τα βαριά βήματα του Στρατάρχη Χάρντιγκ, καθώς διασχίζει τους έρημους διαδρόμους των Κρατητηρίων. Εκείνη την ημέρα είχε δοθεί εντολή ν' αστράφτουν τα πάντα από καθαριότητα και να δοθεί ικανοποιητικό σιτηρέσιο στους κρατουμένους. Φωτίζεται το κελλί 1 του ήρωα. Ο ίδιος διαβάζει ένα βιβλίο με το φως ενός κεριού. Ο δεσμοφύλακας ανοίγει τη σιδερένια πόρτα κι οδηγεί τον ήρωα στο Ανακριτήριο όπου τον αναμένει ο Χάρντιγκ, καθήμενος. Ο Χάρντιγκ σηκώνεται από το κάθισμά του. Δίνει το χέρι του στον ήρωα. Κάνουν χειραψία.

ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Κάθισε, Μάτση!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Προτιμώ όρθιος.

(Ο Χάρντιγκ σηκώνεται).

ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Κάθισε. Έχουμε πολλά να πούμε. *(Μικρή παύση).*

(Κάθονται και οι δυο).

ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Θα διερωτάσαι γιατί έρχομαι τέτοια ώρα και με τέτοιο καιρό, για να σε συναντήσω.

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όχι, ακριβώς!
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Εγώ γνωρίζω πολλά για σένα. Και από τους Ανακριτές αλλά, πρωτίστως από τις Μυστικές Υπηρεσίες. *(Μικρή παύση)*. Όλοι συμφωνούν ότι είσαι ένας μορφωμένος νέος, με δυνατή κρίση και τρομερή οξυδέρκεια!
- (Ο ήρωας σιωπά)*.
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: *(Συνεχίζει)*. Ελπίζω να γνωρίζεις ποιος είμαι.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μάλιστα, Εξοχώτατε. Είστε ο Στρατάρχης Σερ Τζων Χάρντιγκ. Έχετε αφιερώσει τη ζωή σας, στον στρατό. Έχετε αγωνιστεί στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στην περιοχή της Καλλίπολης. Στη συνέχεια έχετε υπηρετήσει στις Ινδίες. *(Μικρή παύση)*. Για την αποστολή και το ρόλο σας στην Κένυα και την καταστολή της εξέγερσης των Μάου-Μάου, αποφεύγω ν' αναφερθώ, για να μη σας προκαλέσω, ίσως, δυσφορίαν!
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Δε με εκπλήττει η παρρησία σας. Ίσα-ίσα, ήθελα να την διαπιστώσω και ο ίδιος... Και ως στρατιωτικός εκτιμώ, αφάνταστα, τους θαρραλέους και ειλικρινείς. *(Μικρή παύση)*. Ας έρθουμε, τώρα, στο προκείμενον. Το Κυπριακό πρόβλημα. Το πρόβλημα που σε απασχολεί και με απασχολεί, ιδιαίτερα. Γι' αυτό έχω έρθει στο νησί αυτό, με διευρυμένες πολιτικές και στρατιωτικές εξουσίες. Ήρθα με σκοπό να λύσω το Κυπριακό πρόβλημα δια το κοινώς αμοιβαίο συμφέρον! *(Παύση)*. Γνωρίζεις το Σχέδιο Επίλυσης που προτείνω, Κυριάκο Μάτση;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όχι, ακριβώς!
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Θα σου το εκθέσω, εν συντομία προσθέτοντας και το εξής. Εάν απορρίψετε και αυτό το σχέδιο, θα είναι η τελευταία σας ευκαιρία! Έγινα αντιληπτός;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Είμαι έτοιμος να ακούσω το σχέδιό σας, εξοχότατε.
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Βασικός άξονας του Σχεδίου μου είναι η παραχώρηση Συντάγματος με το οποίο διασφαλίζεται το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως, ύστερα από ένα δεκαετές μεταβατικό στάδιο αυτοκυβέρνησης, το οποίο θα μπορούσε να περιορισθεί και σε επτά χρόνια!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έχετε συζητήσει το σχέδιό σας με τον Μακαριότατο Αρχιεπίσκοπο;
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Μάλιστα! Σε δυο-τρεις συναντήσεις μας και κατ' ιδίαν και με συμβούλους του, όπως ο κύριος Νίκος Κρανιδιώτης.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ποία η θέση του Μακαριότατου επ' αυτού;
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Βασικά το αποδέχεται, αλλά ζητά διευκρινίσεις.

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Σε ποια σημεία;
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Τόσο στον χρόνο άσκησης του δικαιώματος της Αυτοδιάθεσης, όσο και στο καθεστώς στο οποίο θα παραμένει η Κύπρος ως Αποικία του Στέμματος!
- (Ο ήρωας παραμένει σιωπηλός, προβληματισμένος).
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Η Αγγλία θα πρέπει να διασφαλίσει και τα δικά της συμφέροντα στην Ανατολική Μεσόγειο, ακόμα και στη Μέση Ανατολή. (Μικρή παύση). Το Σύνταγμα θα ετοιμάσει Άγγλος συνταγματολόγος. Στο καθεστώς αυτό Πρόεδρος θα είναι Άγγλος Κυβερνήτης. Θα υπάρχει Βουλή, με αναλογική αντιπροσώπευση και Υπουργικό Συμβούλιο με Ελληνοκύπριο Πρωθυπουργό κι ένα Τουρκοκύπριο Υπουργό. Ο Πρωθυπουργός θα ορίζεται από τη Βουλή με συναίνεση του Κυβερνήτη, ο οποίος θα είναι και ο ρυθμιστής του πολιτεύματος και φορέας ευρείας εκτελεστικής εξουσίας. (Μικρή παύση). Ποία η θέση σου, Κυριάκο Μάτση, επ' αυτού του Σχεδίου;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Για να ζητά ο Μακαριότατος διευκρινίσεις και δια να έχει τις αμφιβολίες του, κατά την ταπεινή μου άποψη θα πρέπει οπωσδήποτε να συζητηθούν τα σημεία της διαφωνίας. Αλλά ένας διάλογος, εξοχώτατε, δεν μπορεί να διεξάγεται σε κλίμα εκφοβισμού, βίας, αλλά αμοιβαίας εμπιστοσύνης.
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Γνωρίζω τις θέσεις και απόψεις σου, Κυριάκο Μάτση, και ότι είσαι άνθρωπος εναντίον της βίας, με πλατιές, πανανθρώπινες ιδέες. Γνωρίζω επίσης ότι μπορείς να διαμορφώσεις πολιτικήν και να πείσεις ένα μεγάλο μέρος της ηγεσίας σας και του λαού ώστε να πεισθεί και ο κατ' εξοχήν αντίθετης ιδεολογίας επί του Σχεδίου μου. Και εννοώ τον Αρχηγό των στρατιωτικών επιχειρήσεων, τον Στρατηγόν Γεώργιον Γρίβα Διγενή. Επ' αυτού τι έχεις να πεις;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Δηλαδή μου ζητάτε να σας φέρω σ' επαφήν με τον Στρατηγόν Γρίβα Διγενή; (Μικρή παύση).
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Και αυτό, αλλά, πρωτίστως...
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ας υποθέσουμε ότι θα μπορούσα να σας φέρω εις επαφήν, γνωρίζω και από άλλας περιπτώσεις, ότι ο Στρατηγός Διγενής θα σας παρέπεμπε σε συνομιλίες με τον Μακαριότατον, ως τον πιο αρμόδιο δι' αυτά τα θέματα!
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Και πάλιν πιστεύω ότι ο Στρατηγός δε θα πεισθεί. Ίσως, διότι δεν εμπιστεύεται την αγγλική πολιτικήν, κι ας πολεμήσαμεν ως σύμμαχοι και φίλοι στους δύο παγκοσμίους πολέμους!

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Μειδιώντας).* «Τύ δις ἕξα ἀρτεῖν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ», ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Οἱ πρόγονοί μας! Δύο φορές ἔχετε ἀθετήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν σας καὶ ὡς Ἀγγλία καὶ ὡς Σύμμαχοι με ἄλλες φιλελεύθερες, δημοκρατικές χώρες. Διὰτί ἐκπλήσσεσθε πού δε σας ἐμπιστευόμεθα; Διὰτί δεν ἐδώσατε τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ελλάδα, ὅπως ἐπράξατε καὶ διὰ τὰ Δωδεκάνησα;
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Καὶ διὰτί δεν ὑπολογίζετε καὶ τὰ γεωστρατηγικά συμφέροντα τοῦ Στέμματος; *(Μικρὴ παύση).* Καταδικάζετε ἕνα λαόν σ' ἕνα ἀβέβαιον ζοφερόν μέλλον!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: «Ὁ Θεὸς ὑπέγραψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ελλάδος, καὶ δεν μπορεῖ νὰ πάρει πίσω τὴν ὑπογραφή του εἶπε ὁ Γέρος του Μοριά, ὁ ἀθάνατος Κολοκοτρώνης.» «Πανίσχυρος σύμμαχος στέκεται καὶ διὰ τὴν μικρὴ Πατρίδα μου τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ!»
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: *(Ἀρχίζει νὰ χάνει τὴν ψυχραιμία του).* Διὰ νὰ τελειώνομεν, Κυριάκο Μάτση! Εἶσαι ἕνας χαρισματικός νέος. Λαμπρὸ ἀνοίγεται τὸ μέλλον μπροστά σου. Εἶσαι, ὅπως πληροφοροῦμαι ἕνας ἀριστος γεωπόνος. Ἐχεις μεταμορφώσει δύο μεγάλες ἐκτάσεις στα Κούκλια καὶ Ἀχερά. Θα σου προσφέρουμε μίαν τεράστιαν ἐκτασὴν στὴν Ἀγγλία ἢ Αὐστραλία ἢ Νέαν Ζηλανδίαν, γιὰ νὰ ἐκπληρώσεις τὸ ὄραμα καὶ τοὺς πόθους ἐνός ἐπιστήμονα τῆς γεωπονικῆς!
- (Ὁ ἥρωας ἀρχίζει νὰ τον κοιτάζει με ἀνάμικτα συναισθήματα, κυρίως ἀποστροφῆς καὶ δυσπιστίας).*
- ΧΑΡΝΤΙΓΚ: Συνεχίζω. Θα σου προσφέρουμε καὶ 500 χιλιάδες ἀγγλικές λίρες, γιὰ νὰ μας παραδώσεις τὸν Στρατηγόν σας Γεώργιον Γρίβα Διγενήν!
- (Ὁ ἥρωας ἐξεμάνη. Ὀρισμένος κτυπά τὸ χέρι του στο τραπέζι, λέγοντας τὴν ἱστορικὴ φράση).*
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *ἔχασε προσβλεπῆ*
Με παρεξηγήσατε, ἐσοχώτατε. «**Οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιούμεθα ἀλλὰ περὶ ἈΡΕΤΗΣ!**»
- ΑΦΗΓΗΤΗΣ: Καὶ ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὴν αἴθουσα τοῦ Ἀνακριτηρίου ὁ ἥρωας, ὀργισμένος, ἀλλὰ ἀγέρωχος, με τὸ κεφάλι ψηλά, καὶ κατευθύνεται στο κελλί του, ἀφήνοντας ἀναυδο τὸν κραταιό, ἀδίσταχτο Στρατάρχη τοῦ Στέμματος, τὸν Σερ Τζων Χάρντιγκ!
- (Μικρὴ παύση. Ἀπαλὴ μουσικὴ ὑπόκρουση. **Κατάλληλος εἰδικὸς φωτισμός).***
- ΑΦΗΓΗΤΗΣ: Γι' αὐτὴ τὴν **ΑΡΕΤΗ** θα σας μιλήσω, φίλοι. Τὴν αἰώνια ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς! Γι' αὐτὴ τὴν πανάρχαια λέξη, τὴν ἑλληνικὴ, πού ἐδῶσε ὄραμα, σκοπὸ, πάθος γιὰ ἀγῶνες λευτεριάς... Αὐτὴ τὴν «ἀρετὴ» πού πρέπει νὰ ἀκούμε σε κάθε μας ἔργο, σε κάθε

μας σκέψη, για να πράττουμε το ορθόν, το δίκαιον, το πρόπον!
Αυτή την ΑΡΕΤΗ που είχαν οι στρατιές των αγίων, ηρώων και
μαρτύρων της Πίστης και της Θρησκείας!

(Μικρή παύση).

Αυτή την αρετή είχε ο βασιλιάς της Σπάρτης Λεωνίδα και οι
τριακόσιοι στρατιώτες του, σαν βροντοφώναξαν το «Μολών
λαβέ» στη μάχη των Θερμοπυλών. Η ίδια αρετή και στη μάχη
του Μαραθώνα, στη ναυμαχία της Σαλαμίνας... Η ίδια αρετή
έδωσε δύναμη, φτερά στους Ακρίτες των Βυζαντινών συνόρων,
στους υπερασπιστές της Βασιλεύουσας από τη βάρβαρη
επιβουλή.

Αβαροσλαύοι, Άραβες Σαρακηνοί, Φράγκοι και άλλοι...

Με τη φλόγα της Αρετής έγινε κράτος η Ελλάδα, ύστερα από
τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς! Δερβενάκια, Τριπολιτσά, Χάνι
Γραβιάς, Σάμος, Χίος, Ύδρα! Αθάνατο Κούγκι! Και στη μικρή
πολύπαθη Κύπρο η ίδια αρετή περιμένει τη δικαίωση και τη
λευτεριά! Φυλακισμένα Μνήματα, ήρωες της Αγχόνης,
Αχυρώνας Λιοπετρίου! Κρησφύγετο του Μαχαιρά, Γρηγόρης
Αυξεντίου!...

Μια ατέλειωτη σειρά ηρώων, αγίων και Μαρτύρων! 9 Ιουλίου!
Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός και άλλοι Ιεράρχες, Μαρία
Συγκλητική! Ευλαβικά κλίνουμε το γόνυ στην θυσία και στην
Αρετή σας!

*(Ακούεται μελοποιημένο απόσπασμα από την 9^η Ιουλίου του
Βασίλη Μιχαηλίδη.)*

Εδώ θα γραφεί; «Σφάξε μας ούλλους τζι ας γενεί

το γαίμαν μας αυλάτζιν

αμμά ξέρε πως ίλλαντρον όντας κοπεί καβάτζι

τριγύρω του πετάσσονται τριακόσια παραπούλια...

Η Ρωμισύνη έν' φυλή συνότζιαιρη του κόσμου

κανένας εν ευρέθηκεν, για να την εξαλείψει

κανένας γιατί σιέπει την που τ' άψη ο Θεός μου...

Η Ρωμισύνη εν να χαθεί όντας ο κόσμος λείψει».

(9^η Ιουλίου, Βασίλη Μιχαηλίδη).

ΣΚΗΝΗ Β΄
Στα Κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς.

Η απόδραση του ήρωα, 13 Σεπτεμβρίου 1956

(Ως αφηγητής ο αδελφός του ήρωα, Γιαννάκης Μάτσης. Το φως εστιάζεται στο πρόσωπό του, καθώς ατενίζει την επιτύμβια στήλη).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ: Ακρως δύσκολον να καταλάβουν, αδελφέ μου, Κυριάκο, οι Ισχυροί της Γης, οι έμποροι των Εθνών, που στηρίζουν τις συναλλαγές τους στο «χρυσίον», πως στη Γη υπάρχουν άνθρωποι και λαοί, που περιφρονούν το χρήμα, γιατί πιστεύουν σε μια άλλη αξία της ζωής, στην **ΑΡΕΤΗ** του χρέους!

(Μικρή παύση. Μουσική υπόκρουση, απαλή).

(Συνεχίζει).

Μπορεί ο αδίστακτος Στρατάρχης να μην αντελήφθη, πλήρως, την έννοια της λέξης «αρετή», όμως έδωσε διαταγή να μη σε βασανίσουν άλλο, και να σε μεταφέρουν στα Κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς, όπου η διαβίωση για τους κρατούμενους ήταν πιο ανθρώπινη, πιο υποφερτή.

(Μικρή παύση. Απαλή μουσική υπόκρουση).

Και η Κοκκινοτριμιθιά μετατρέπεται σε σχολείο, κολυμβήθρα πνευματικής αναβάπτισης, προβληματισμού, φιλοσοφικού στοχασμού. Διδάσκεις. Διαβάζεις. Αλληλογραφείς.

*(Το φως εστιάζεται στον ήρωα. Δίπλα του κάθονται δυο-τρεις συγκρατούμενοι, γνώριμοί του. **Μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρόσωπα που έχουν παίξει κάποιο ρόλο προηγουμένως ή από τους κομπάρσους).***

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

(Κρατώντας βιβλία). «Ένας φίλος ήρθε απ' τα παλιά, φορτωμένος με χιλιάδες αναμνήσεις!...» Χαίρομαι, που μας δίνεται η ευκαιρία, να ξανασμίξουμε. Να τα πούμε. (Μετροφυλλά το βιβλίο). Είμαστε «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» (απευθυνόμενος, νοερά, στους Κατακτητές). Το σώμα κι αν σκλαβώσετε, το πνεύμα κι η ψυχή μας είναι ελεύθερα. Θυμήθηκα, πριν από λίγο, τον μεγαλύτερο φιλόσοφο των αιώνων. Τον αθάνατο Σωκράτη, στην φυλακή του! Να κρατά το κώνιον, και να λέει στους δεσμοφύλακές του εκείνο το αθάνατο: «Πατρός τε και μητρός και των άλλων προγόνων απάντων, τιμιώτερον και σεμνώτερον και αγιώτερον η ΠΑΤΡΙΣ»...

Με τέτοιους προγόνους θα αντέξουμε τη δοκιμασία μας. *(Μικρή παύση).* «Αν δεν ζήσουμε τη βαρυχειμωνιά της ζωής, πώς θα καταλάβουμε, την Άνοιξη, το μοσχοβόλημα του ρόδου;» *(Μικρή*

παύση). «Να πεθαίνεις και να ξεναγεννιέσαι» λέει ένας μεγάλος ποιητής και φιλόσοφος, ο Γκαίτε. Να βλέπεις γκρεμισμένο κάθε σου όνειρο και να τραβάς πιο θαρραλέα, σε πιο γερά θεμέλια»...

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Σ' ευχαριστούμε, φίλε! Με την επιμονή σου άρχισαν να καλυτερεύουν και οι συνθήκες στα κρατητήρια.

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Β΄: Και το φαγητό έγινε καλύτερο! Και μας επισκέπτονται και οι δικοί μας. Και μας κουβαλούν και ό,τι μπορούν.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έν' μέσ' τα δικαιώματά μας! Έν' για τούτα που αγωνιζόμαστε.

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Τωρά, που εκατάλαβεν ο Στρατάρχης πως το «Σχέδιόν» του πάει να θαφτεί, άρχισε να δείχνει το αληθινόν του πρόσωπον! Κέρφιου, συλλήψεις, ανακρίσεις, βασανιστήρια!...

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εκαταλάβαν το, πως έφτασεν η ώρα να φύουν που την Κύπρον τζιαι κάμνουν το παν να κρατηθούν. Όμως σκέφτουμαι τζιαι τούτα ούλλα που εν να αφήκουν πίσω τους! (Μικρή παύση). Πρέπει να το καταλάβουμεν, αδελφοί μου, πως οι Άγγλοι στρατιώτες ένεν εχθροί μας. Χρειάζονται επαφήν, διάλογον, διαφώτισην.

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Ελαλούσαν μου, προχτές, οι δικοί μου, που ήρταν στο επισκεπτήριο, πως μια Ομάδα Άγγλων φοιτητών που τους εκουβαλήσαν με το έτσι θέλω, να μας πολεμήσουν, άμα εμάθαν τον σκοπόν του αγώνα μας εκάμαν ανταρσίαν, ελιποταχτήσαν.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Οι μορφωμένοι καταλαβαίνουν πως «όλοι οι άνθρωποι είμαστε μια ζύμη, ένα φύραμα. Έχουμεν τον ίδιο οργανισμόν. Αναπνέουμεν τον ίδιον αέραν, πίνουμεν το ίδιον νερό, έχουμεν τις ίδιες ανάγκες. Είμαστε όλοι «Κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Αυτού! Κι έχουμε το ίδιον Πνεύμα!». (Μικρή παύση). Αβέβαιον όμως και ζοφερόν το μέλλον της ανθρωπότητας, αν δεν πρυτανεύσει η μεγάλη εντολή της Αγάπης! «Αγάπα τόν πλησίον σου ως σεαυτόν»!

«Εάν τας γλώσσας τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καί τῶν ἀγγέλων ἀγάπην δέ μή ἔχω, γέγονα χαλκός ἤχῶν καί κύμβαλον ἀλαλάζον» λέγει ο μέγας Απόστολος των Εθνών, ο Απόστολος Παύλος!

(Μικρή σιγή).

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Β΄: Το μόνον που με στενοχωρεί είναι πως εν συμφωνούμεν ούλλοι πας στην λύσην του Κυπριακού.

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Επέτυχεν τον σκοπόν του ο Στρατάρχης. «Διαίρει και βασίλευε!»

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Γιατί το άλλον, που μας γονατίζουν οικονομικά; Φέρε-φέρε είδη πολυτελείας! Κι εμείς οι αφελείς, οι νεόπλουτοι, οι αρχοντοχωριάτες, ππέφτουμε στην παγίδα τους. Εισαγωγαί 100%, εξαγωγαί μηδέν! (Μικρή παύση). Πούν' την λογικήν, το ισχυρότερόν μας όπλον!

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Β': Τουλάχιστον να είμαστε ούλλοι μονόβουλοι, μονιασμένοι!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μεν ανησυχείς, φίλε! «Ωσπου το τιμόνι του αγώνα κρατά το η αλύγιστη μάζα, το σύνολον, ο κόσμος, δεν έχουμε τίποτε να φοβηθούμε. Είναι γι' αυτό που είμαι αισιόδοξος. Αυτός ο μέγας άγνωστος, ο ταπεινός, είναι αυτός που δε συνθηκολογεί, που δε συμβιβάζεται, που δε δεσμεύεται, που δε λυγίζει. Πανίσχυρος σύμμαχος του στέκεται το πνεύμα του Θεού».

Κοκκινότρομιθιά
29/7/1956

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α': Να σας πω τζιαι τα ευχάριστα;

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ: (Αστειζόμενος). Εν να μας επισκεφθεί ο Στρατάρχης;

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α': Εν αποκλείεται! Έμαθα πως εν να 'χουμεν κτίσματα τζιαι πογιατίσματα!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Επαναλαμβάνει χαρούμενος). Κτίσματα; Πογιατίσματα; Πάνω χαρά μας!

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Β': Γιατί; Σκέφτεσαι να τους τανύσεις;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Αστειζόμενος). Έχουμεν χρέος και καθήκον να συνδράμομεν εις το έργο του ευπρεπισμού των Κρατητηρίων!

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α': Κυριάκο! Ίντα πο 'σεις, κατά νουν;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Άμα πάρω άδειαν, εν να σου πω!

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α': Που τον Στρατάρχη;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Γελώντας). Η συνεδρίασις, φίλοι, επί του παρόντος, έληξεν! Προχωρούμεν στο 3^ο κεφάλαιον. Αλληλογραφία!

(Στη συνέχεια βλέπουμε τον ήρωα, καθισμένο σ' ένα σκαμνί (ένα μικρό τραπέζι) να γράφει).

(Το φως χαμηλώνει, αργά-αργά κι όταν ανάβει, εστιάζεται στο χωριό του ήρωα. Ο πατέρας Χριστοφής, κρατά στα χέρια του ένα γράμμα. Είναι συγκινημένος).

ΠΑΤΕΡΑΣ: Κυριακού μου! Έλα! Γράμμα που τον Κυριάκον μας!

ΜΗΤΕΡΑ:

(Η μητέρα αφήνει τις δουλειές και πλησιάζει με λαχτάρα κι αγωνία). Γράμμα; Που τον Κυριάκο μας; Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου!

ΠΑΤΕΡΑΣ:

(Διαβάζει). (Μπορεί να διαβάσει ένα μέρος και το υπόλοιπο να ακουστεί ηχογραφημένο).

«Σεβαστοί μου γονείς. Στέλλω σήμερα κάρταν για επίσκεψη και έβαλα τον Γιώργον και την Ιουλίαν να ρθουν να με δουν. Να φέρουν και το μωρόν. Μπορεί να έρθει ακόμη ένας. Ας έρθει όποιος θέλει. Αν θέλει ο παππούς μου, πέστε του να ρθει...

Σήμερα, ήρθε ο θείος με την θεία μου και τους είδα. Είναι καλά και σας χαιρετούν. Αν φέρατε από την Αχερά τα ρούχα μου με καμιά βαλίτσα, φέρτε τα μαζί σας. Επίσης και λίγα καρύδια και λίγο φαγητό. Όχι όμως πολλά πράγματα και φασαρίες. Ρούχα που θέλουμε είναι 2-3 πουκάμισα (όχι άσπρα), εσώρουχα και πυζάμες. Επίσης κανένα ζευγάρι σινδόνια, για να αλλάξουμε αυτά που έχουμε.

Ξέχασα να συνεννοηθώ με τον Γιάννη αλλά φαντάζομαι ότι και αυτός θα στείλει σε σας την κάρτα του κι έτσι θα μας δείτε και τους δυο.

Με αγάπη Κυριάκος
Κοκκινότριμιθιά, 9/2/1956.

ΜΗΤΕΡΑ:

Τες ευτισίες μου, παιθκια μας! Ο Θεός τζι η Παναγία μου να σας έσειε καλά!

(Το φως χαμηλώνει, αργά-αργά, κι όταν ανάβει εστιάζεται στον ήρωα, ο οποίος καθήμενος γράφει στο φως μιας λάμπας ή κεριού. Ακούεται ηχογραφημένο μέρος της επιστολής με τη φωνή του ίδιου).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

«Αποστολέας Κυριάκος Χρ. Μάτσης D.P. 196, Κρατητήρια της Κοκκινότριμιθιάς, 26.6.1956, προς Κύριον Κώστα Κυριάκου, D.P. 195, Κρατητήρια Πύλας.

Αγαπητέ μου Κωστάκη,

Κοντεύει 10^η νυχτερινή, τώρα που κάθομαι να σου γράψω, ύστερα από μια εύθυμη κουβέντα στην οποία σας ανακατέψαμε όλους από τον «Ουφφ» μέχρι και τον αιωνίως παραιτούμενον της μαγειρικής και αιωνίως ανακαλούντα την απόφασιν, θρυλικόν μας «Κόκον»!... Έτσι είναι η ζωή, φίλε μου. Κοντά στο μάθημα είναι και το ξεμάθημα. Κοντά στη χαρά βρίσκεται πάντα η λύπη. Κι η μια δυναμώνει την άλλη, αν όχι τη συμπληρώνει. Χρειάζονται και τα δυο... Κι όλα βρίσκονται μέσα σ' ένα δυνατό, συναισθηματικό κόσμο... Στη δική μας

περίπτωση θέλω να πω πως ο σκοπός και η πίστις μάς έσπρωξε σ' ένα δρόμο από τον οποίο ούτε μπορούσαμε να ούτε και μας ήταν επιτρεπτό να λοξοδρομήσουμε, έστω και κατά το ελάχιστο. **Ολόφωτος κι ολόισιος είναι ο δρόμος των ιδανικών μας!** Και σ' ένα βγάζει σκιερό περιβόλι. Εκεί, αργά ή γρήγορα όλοι μας θα βρεθούμε για να χαρούμε και να γιορτάσουμε, παρ' όλα τα χίλια δυο εμπόδια που με τόση σατανικά έντεχνη μαεστρία μάς παρεμβάλλουν...».

Με αγάπη Κυριάκος

(Τα τελευταία λόγια της επιστολής συνοδεύονται από απαλή μουσική υπόκρουση, καθώς χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός).

(Το φως, στη συνέχεια, εστιάζεται στον ήρωα, ο οποίος ντυμένος ως εργάτης των Δημοσίων Έργων, κρατά μια βούρτσα και «βάφει» ένα απόμερο τοίχο. Τον πλησιάζει, με προφυλάξεις ένας άλλος συγκρατούμενος, ντυμένος κι αυτός ως εργάτης).

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: *(Χαμηλόφωνα, με προφυλάξεις).* Κανεί! Τζι εν να του φκάλεις τζιαι την μπογιάν του!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μεν μου πεις ότι ένεν' τέλειος. Έτσι μου 'ρκεται να γράψω πάνω, «Ελευθερία ή Θάνατος».

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Φύλαξέ το για άλλην φοράν! *(Μικρή παύση).* Όλα έτοιμα!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όπως είπαμε. Μόλις φωνάξει ο δεσμοφύλακας «Επισκεπτήριο τέλος» να ανακατωθούμε με τον κόσμο. Ο καθένας τζιαι που διαφορετικήν έξοδον. Μερικοί να πάρουν τζιαι «τανάλιαν». Εν να χρειαστεί να κόψουμεν συρματοπλέγματα. Θα βγω τελευταίος.

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Έν' όλα έτοιμα, Κυριάκο!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εν να συναντηθούμεν στον τόπο που είπαμε. Εν να μας περιμένει αυτοκίνητο. Ύστερα, ας έν' καλά ο διπόδας! *(Μικρή παύση).* Τζιαι κάτι άλλον!

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Πκοιον;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πάνω απ' όλα ψυχραιμία! Αυτή, και μόνον αυτή, σώζει ζωές!

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ Α΄: Αλοίμονο! *(Αποχωρεί).*

(Σε λίγο ακούεται η φωνή του δεσμοφύλακα.

ΦΩΝΗ: Επισκεπτήριο τέλος! Γλήορα! Ο καθένας στο σπίτι του! Στα χωρκά μας! Βιαστείτε!

(Ακούονται βηματισμοί, ομιλίες... (Ανάλογα ηχητικά εφέ και ειδικός φωτισμός). Ενώ, σχεδόν ταυτόχρονα, ακούεται και ένας

δυνατός, παρατατεμένος, ήχος σειρήνας και φωνές: *Where is Matsis? Where is Matsis? I know!* και άλλα).

(Χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός, με ανάλογη μουσική υπόκρουση).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΙ

ΣΚΗΝΗ Γ΄

Ο ήρωας τομεάρχης Κερύνειας – Πενταδακτύλου

Νοέμβριος 1956

(Στην οθόνη προβάλλονται εικόνες από τον θρυλικό Πενταδάκτυλο, την αγαπημένη Κερύνεια, τοποθεσίες και χωριά της Επαρχίας, όπου έδρασε ο ήρωας. Βασίλεια, Καραβάς, Λάπηθος, Κάρμι, Πέλλα-Πάις, Άγιος Επίκτητος, Άγιος Αμβρόσιος, Καλογραία μέχρι και Ακανθού (Θαλασσινές Σπηλιές) και τόσα άλλα ηρωικά χωριά. **Ως αφηγητής** ο αδελφός του ήρωα, Γιαννάκης Μάτσης. Το φως εστιάζεται στο πρόσωπό του, καθώς ατενίζει την επιτύμβια στήλη).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

(Γιαννάκης Μάτσης): Πόσο σου άρεσε, αδελφέ μου, να εξευτελίζεις τον κίνδυνο. Να τον ποδοπατάς. Συχνά, μάς έλεγες. «Πιο σίγουρο και πιο ασφαλές είναι να είσαι κοντά στον κίνδυνο, παρά να προσπαθείς να κρυφτείς στην περιφέρεια». (Μικρή παύση). Μπορώ να μην αναφέρω δυο, τρία παραδείγματα, που επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές;» Καθισμένοι στο Μπαρ του Ξενοδοχείου Crown, στη Λευκωσία, στη φωλιά των Άγγλων Αξιωματικών των Μυστικών Υπηρεσιών, συζητούμε για τον Αγώνα, πίνοντας το ποτό μας. Δίπλα μας Άγγλοι στρατιώτες! Ενώ, έξω απ' το ξενοδοχείο, το Land Rover της Αχεράς σταθμευμένο και γεμάτο οπλισμό! (Μικρή παύση). «Ήταν και εκείνο το ελαφρώς ξανθό χρώμα σου» που ξεγελούσε και το αγγλικό φλέγμα, που, άμα ήθελες, απλωνόταν στο πρόσωπό σου. Κι ακόμα το πούρο, που κρατούσες στο χέρι! (Μικρή παύση). Έτσι ξεγέλασες και τον αγγλικό στρατό – το κομμάτι που σε συνόδευε μέχρι την Κακοπετριά, έχοντας συνοδηγό τον Σταυραετό του Μαχαιρά, Γρηγόρη Αυξεντίου. Σε χαιρέτησαν οι Άγγλοι στρατιώτες και σου άνοιξαν τα συρματοπλέγματα, για να περάσεις στο Ξενοδοχείο του Μακρή! (Μικρή παύση). Δυο ώρες να συνομιλάς με Άγγλους στρατιώτες για το Κυπριακό και τον Αγώνα μας και να 'χεις τ' αυτοκίνητο γεμάτο με φυλλάδια, πολεμοφόδια και άλλο υλικό. Κι αυτοί ανυποψίαστοι, «αχάπαροι», να πείθονται και να πιστεύουν ότι ήσουν ένας απλός προβληματισμένος, μορφωμένος πολίτης! (Παύση). Έτσι και τώρα βαδίζεις με άλλους έξι συγκρατούμενους την οδό της Ελευθερίας! Από Κοκκινότριμιθιά στα Λαγουδερά! Την πιο μεγάλη διαδρομή πεζοί! Πείνα, δίψα, κακουχίες, κίνδυνοι! Μα ποιος τα προσέχει αυτά; Είστε ελεύθεροι μέσα στη Φύση, στο βουνό! Μυρίζετε τον μυρωμένο αέρα του πεύκου, του σχοίνου, της δάφνης, του θυμαριού, τη μυρωδιά που δίνει το βρεγμένο χώμα, η γη μας! Και παίρνετε δύναμη, κουράγιο απαντοχή! Εξ

άλλου ο σκοπός είναι ιερός, μεγάλος! Η σκλαβωμένη Πατρίδα περιμένει την Ανάστασή της!

(Μικρή παύση, απαλή μουσική υπόκρουση).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ:

Έτσι έφτασε η ευλογημένη ώρα, που αναλαμβάνεις καθήκοντα, «Τομεάρχης Επαρχίας Κερύνειας – Πενταδακτύλου». Ευλογημένη η ώρα! Οργώνεις την Επαρχία με τον λόγο, τη διαφώτιση, την κατήχηση. Και οι τάξεις των αγωνιστών πληθαίνουν. Άνθρωποι κάθε ηλικίας. Ακόμα και μαθητές δίνουν τον όρκο. Το έδαφος είναι «εύφορο»! Το είχαν καλλιεργήσει ανδρειωμένοι αγωνιστές, δάσκαλοι φωτισμένοι!

Βασίλεια, Καραβάς, Λάπηθος, Κάρμι, Τρεμίθι, Πέλλα-Πάις, Άγιος Επίκτητος, Άγιος Αμβρόσιος, Καλογραία μέχρι και Ακανθού. Λευκόνοικο, Μαραθόβουνο... Δίκωμο!... Σε μαγεύει η Φύση, το ταπεινό κυκλάμινο, η κόκκινη ανεμώνη, η αγριοτουλίπα! Δεν ξεχνάς την αγάπη σου για τα δέντρα, τα φυτά. Μα πρώτα, πρέπει να γίνει ελεύθερη η Πατρίδα! «Πρέπει οι αγωνιστές να είναι ασφαλείς, να μη διατρέχουν κινδύνους. Και τα κρησφύγετα να είναι «έξυπνα», σε τόπους, που να μην μπορούν να μας εντοπίσουν ούτε τα ανιχνευτικά σκυλιά τους!»

(Απαλή μουσική υπόκρουση).

Το φως εστιάζεται στον ήρωα, που με δύο άλλους συναγωνιστές του, *(πρόσωπα που ήδη είχαν διαδραματίσει, προηγουμένως, κάποιο ρόλο)*, κατευθύνονται με σύνεργα προς **το Κρησφύγετο Φουντζίου.**

Στο Κρησφύγετο Φουντζίου

(Στη ρεματιά, νοτιοανατολικά της Κερύνειας)

(Ο ήρωας με δύο συντρόφους του σκάβουν στη ρεματιά. Ο ίδιος, μέσα-μέσα, διακόπτει, ατενίζει, τη ρεματιά, τη φύση, κάμνει βαθιές εισπνοές, αναφωνεί).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

«Μάγεμα η φύση κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη...»

Μα πού ηύρετε τούτην την ρεμαθικιά; Έν' όνειρον! Αθθυμίζει μου την ρεμαθικιά του χωρκού μου. Ούλλη η βλάστηση της Πατρίδας μας σε μian μυρωμένην αγκαλιάν! Άδε καμάριν η αντρουκλιά, ο σιοίνος, η δάφνη, το μερσίνιν, οι αγριόβατοι, το θυμάριν, οι σπαλαθικίες!

(Απαγγέλλει στίχους από το ποίημα του Γιώργου Σεφέρη «Επί Ασπαλάθων»).

«Τον έδεσαν χειροπόδαρα...

τον έσυραν παράμερα και τον καταξέσκισαν
απάνω στους αγκαθερούς ασπαλάθους...
Έτσι στον Κάτω Κόσμο πλέρωνε τα κρίματά του
Ο Παμφύλιος Αρδιαίος, ο πανάθλιος τύραννος».

(Παύση).

Κι αυτό είναι το τέλος κάθε τύραννου, αδέλφια μου!

Μετά τον αγώνα, αν είμαστε καλά που τον Άγιον Θεόν, εν να
’ρτω να κάμω μελέτην, «Αρωματικά φυτά και θάμνοι της
Πατρίδας μου!»

*(Καθώς είναι συνεπαρμένος, ακούει ένα από τους συντρόφους
του να φωνάζει).*

ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Α΄:

Αρχηγέ!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

Μα ποιος έν’ ο αρχηγός, γιε μου; Εξίχασες το όνομά μου; Φίλε
«Νίκο»!

ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Α΄:

*(Πλησιάζει συγκινημένος, καθώς δίνει στον ήρωα μια μικρή
λυχνία ή μικρό αμφορέα). Άδε ίντα που ηύρα!*

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

Πού το ηύρες, γιε μου;

ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Α΄:

Σαν έσκαφτα, το χώμα υποχώρησεν. Τζιαί ίντα να σας πω.
Αλόπως ηύραμεν αρχαίον τάφον!

*(Ο ήρωας και ο άλλος συναγωνιστής τρέχουν συγκινημένοι.
Ατενίζουν απ’ έξω τη σπηλιά).*

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

Έν’ θαύμα! Θαύμα! Σ’ ευχαριστούμε, Θεέ μου, για τούτο το
μεγάλο δώρο που μάς έστειλες, σήμερα. «Σας ευχαριστούμε,
αρχαίοι ημών πρόγονοι, για τη στέγη και την ασφάλεια, που θα
μας δώσετε!»

*(Κραυγάζει). Ελάτε, ανακριτά Μακκάουαν, ελάτε Στρατάρχα
Χάρτιγκ! Εδώ η Ιστορία βοά! «Αργείοι, Δαναοί, Αρκάδες!
Ευκλεείς Βυζαντινοί!*

*(Μικρή παύση). Ο τάφος είναι ασύλητος, ει δε μή, δε θα άφηναν
αυτό τον θησαυρό, 30-40 αμφορείς Μυκηναϊκής εποχής!*

ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Β΄:

Αν το πάρει είδηση το Προξενείο της Αυστρίας, για οι Λατίνοι
και οι Μαρωνίτες!...

ΚΥΡΙΑΚΟΣ:

Γιατί; Εκκοτζιανιάσαμέν τους τα; «Η γη δεν έχει κρικέλια, για να
την πάρουν στον ώμο και να φύγουν» λέει ο ποιητής Σεφέρης.
Εδώ θα μείνουμε, μέχρι νεοτέρας διαταγής! Όσο για τον
θησαυρό θα φροντίσω να πάει σε καλά χέρια. Σε ανθρώπους
που ξέρουν την αξία και τη μεγάλη σημασία τους!

- ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Α΄: Ευτυχώς, που έφερα λλία προσφάγια.
- ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Β΄: Κάτι έφερα τζι εγιώ! Πάντα παίρνω μαζί μου, για καλόν τζιαι για κακόν!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ο Θεός που σας εφώτισεν!
- (Βγάζοντας από ένα ρούχινο ταγάρι ένα βιβλίο και μια εικονίτσα). Γιατί τα δικά μου έν' τροφή της ψυσιής! (Μικρή παύση). Το Ιερόν Ψαλτήριον! Έν' δώρον, μαζί με τούτην την εικονίτσα, από ένα σεβαστό, αγαπητό μου πρόσωπο, τη θειούλα Μαρία! (Βικτωρίδου).*
- (Οι τρεις ήρωες τρώνε, ξεκουράζονται για λίγο. Αναπολούν, συνομιλούν).*
- (Ο ήρωας ψαχουλεύεται για λίγο. Βγάζει από την τσέπη του ένα γράμμα. Το διαβάζει σιωπηλά. Χαμογελά).*
- ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Α΄: Φίλε Νίκο! Αρέσκει μας πολλά να χαμογελάς!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Το γράμμα έν' που έναν «φίλον»! Πρώτα, έκαμέν μας τα βάσανα του Ιησού Χριστού τζιαι τωρά στέλλει μας γράμμα με το συνωμοτικόν ταχυδρομείον της Ε.Ο.Κ.Α.! Εν τζι έν' απόρρητον του Κράτους! Εν να σας θκιαβάσω ένα μέρος, για να δείτε τον ύπουλον ρόλον των Άγγλων Κατακτητών.
- (Ο ήρωας διαβάζει ένα μέρος και το υπόλοιπο ακούεται ηχογραφημένο).*
- «Αγαπητέ μου Κυριάκο, είναι δύο χρόνια, τώρα, που συναντηθήκαμε στην Ομορφίτα και ελπίζω να με θυμάσαι. Εγώ ουδέποτε θα λησμονήσω τις ατέλειωτες σοβαρές συζητήσεις, που είχαμε επί όλων των θεμάτων...
- Γράφω σε σένα γιατί μεταξύ των στελεχών της Ε.Ο.Κ.Α. έχεις κρίσιν δική σου και πιστεύεις απόλυτα εις τον σκοπόν δια τον οποίον πολεμάς.
- Θέλω να σου παραθέσω τους κινδύνους εκ του ενδεχομένου συγκρούσεως των αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α. και των κομμουνιστικών, καθώς και από την ανησυχητικήν στάσιν των Τούρκων, που δεν αποκλείει δικαιοδικήν σύρραξιν. Το ενδεχόμενον μίας τοιαύτης συρράξεως θα είναι η διχοτόμησις! Γι' αυτό σε καλώ ψύχραιμα και λογικά να σκεφτείς τι μπορεί να γίνει, δια να μην τερματιστεί η ανακωχή, με αποτέλεσμα να επαναρχίσει ο ένοπλος αγών... Απευθύνομαι προς εσένα ως προς ένα ειλικρινή και τίμιον αγωνιστήν που πιστεύει δι' εκείνο που πολεμά, δια να αναμετρήσει το πραγματικόν συμφέρον της Κύπρου.

Υ.Γ. Συγχαρητήρια δια το κατόρθωμα της δραπετεύσεώς σου εις Καραβάν!

MAJOR MCCOWAN

3/6/1958

ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Α΄: *(Προβληματισμένος)*. Ο Μακκάουαν!... Δικαιοδική σύρραξη... διχοτόμηση!

ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ: Διά σου τζιαι συγχαρητήρια, φίλε «Νίκο», για τη δραπέτευση στον Καραβά!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Χαμογελώντας)*. Είμαστε στο αυτοκίνητο, άοπλοι, για να πάμεν που το έναν κρησφύγετο στο άλλον. Και ξαφνικά πάνω στο στρίψιμο παρουσιάστηκε ένα Land Rover, με στρατιώτες. Εδώκαμεν ταυτότητες. «Εγώ ήμουν «επιθεωρητής λεμονιών» ο Ανδρέας Παναγιώτου «αγοραστής»! Κάτι εν τους άρεσεν. Είπαν μας να ξαναμπούμε στο αυτοκίνητο να πάμεν στην Αστυνομία, να ελέγξουν καλλύτερα. Σαν μας επαίρναν νεύκω του Αντρέα τζιαι νεύκει μου. Διούμεν ένα κούντημαν του Εγγλέζου τζιαι κατρατζυλούμεν που τον γκρεμμόν στα περβόλια του Καραβά. Άρχισεν σωστός πόλεμος! Ο στρατός απέκλεισεν τον Καραβάν. Ολόκληρες μάχες! *(Μικρή παύση)*. Εμείναν με τες ταυτότητες στο σιέριν! Ύστερα εκαταλάβαν, ποιος είμαι! Δοξάζω Σε, Θεέ μου! *(Μικρή παύση)*. *(Επαναλαμβάνει)*. Δικαιοδική σύρραξη! Διχοτόμηση! Έν' τούτα που φοούμαι αδέλφια μου! «Οι Εγγλέζοι, αργά ή γρήγορα εν να φύουν. Εν τζιαι μπορούν να μας σκοτώσουν ούλλους!

»Όμως, τούτα που εν να αφήσουν πίσω τους φοούμαι! Τζιαι να σας πω. Ο μιαλλύτερος εχθρός μας έν' ο εαυτός μας! Εμείς! Η διχόνοια, η φιλαρχία! Τα πάθη, οι μικροψυχίες, οι εγωισμοί!» «Αν μισούνται ανάμεσά τους, δεν τους πρέπει η Λευτεριά!» Λυπούμαι, που το λέω. Μα εν να 'ρτει η ώρα, φίλοι μου, αδέλφια μου, που εν να μας κάμουν να ντρεπούμαστε για τούτον τον ένδοξον Αγώνα τζιαι ότι είμαστε αγωνιστές της Ε.Ο.Κ.Α.!

(Ο ήρωας ακουμπά το κεφάλι στα χέρια του, σκεφτικός, προβληματισμένος. Παίρνει στο χέρι το Ιερόν Ψαλτήριον και διαβάζει χαμηλόφωνα, με συγκίνηση και δέος).

«Κύριε, εισάκουσον τής προσευχής μου, ένώτισαι τήν δέησίν μου... ταχύ εισάκουσόν μου, Κύριε, έξέλιπε τό πνεύμα μου, μή άποστρέψεις τό πρόσωπόν Σου άπ' έμοϋ καί όμοιωθήσομε τοϊας καταβαίνουσιν εις λάκκον. Άκουστόν ποιησόν μου τό

πρωί τό ἔλεός σου ὅτι ἐπί σοι ἤλπισα. γνώρισον μοι, **Κύριε,**
ὁδόν ἐν ἧ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σε ἦρα τήν ψυχὴν μου!...»

(Χαμηλώνει, αργά, ο φωτισμός μ' ένα ανάλογο ψαλμό ή ανάλογη μουσική υπόκρουση. Απαραίτητος ειδικός φωτισμός).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΙ

ΣΚΗΝΗ Δ΄

Νοέμβριος 1958

Στο κρησφύγετο του Πάνω Δικώμου. Η οδός προς την αθανασία

(Το φως εστιάζεται στο πρόσωπο του αδελφού του ήρωα, Γιαννάκη Μάτση, ο οποίος είναι και ο αφηγητής).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ: (Ατενίζοντας την επιτύμβια στήλη). Από χωριό σε χωριό του θρυλικού Πενταδάκτυλου και από κρησφύγετο σε κρησφύγετο, «σαν έτοιμος από καιρό, σαν θαρραλέος,» όπως θα έλεγες κι ο ίδιος σε στίχο Καβαφικό, φτάνεις στο κρησφύγετο του Πάνω Δικώμου. Στο σπίτι του Κυριάκου και της Ιουλίας Διάκου!

(Ανάλογη μουσική υπόκρουση και φωτισμός. Το φως εστιάζεται στην οικία, όπου ευρίσκεται ο ήρωας με δύο συντρόφους του, καταζητούμενους, τον Κώστα Χριστοδούλου από το Μπέλλα-Πάις και τον Ανδρέα Σοφιόπουλο, από τη Λάπηθο. Ο ήρωας έχει ξυπνήσει κάπως αργά. Είχαν έρθει στο Κρησφύγετο το προηγούμενο βράδυ, ύστερα από αρκετή ταλαιπωρία).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Καλημέρα, αδέλφια μου! Γιατί εν με ξυπνήσετε πιο νωρίς; Με κακομαθαίνετε.

ΑΝΔΡΕΑΣ: (Από το παράθυρο, όπου κρατά σκοπιά, με προφυλάξεις). Ήσουν τόσο κουρασμένος, που σε λυπηθήκαμε.

ΚΩΣΤΑΣ: Να σκεφτείς ούτε ένα γράμμα, ούτε ένα φυλλάδιο εν έγγραφες εψές!

ΑΝΔΡΕΑΣ: Γιατί ποίημαν, είπεν μας;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αλόπως έν' η κούραση των τελευταίων ημέρων!

ΚΩΣΤΑΣ: Η κούραση όξα οι έννοιες; Εν τζι έν' λλία που ήρταν πάνω μας! Ενέδρες, συλλήψεις, πυρκαϊές στο Τρόδος!

(Ο ήρωας κάθεται σκεπτικός, προβληματισμένος).

ΚΩΣΤΑΣ: (Για να εκτονώσει την κατάσταση). Πώς πάει το δάχτυλον; Ο αντίχειρας;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μα έτσι εν να με ρωτάς κάθε λλίον; Επεράσαν δκυο χρόνια, περίπου, τζι ακόμα αθθυμάσαι το. Όξα έν' για να μου αθθυμίζεις πόσην δύναμην έσεις.

ΚΩΣΤΑΣ: Εντάξει! Έχω δύναμην! Είμαι 18 χρονών τζιαι με την δουλειάν νιώθω θηρίον! Όμως εν τζι έν' η χειραψία που έφταιεν. Τούτην την εξάρθρωση παθαίνει την τζι η μάνα μου αλλά τζείνη έν' που το πολλύν σμιλίν! Εσύ, φίλε μου έν' που το πολλύν γράψιμον.

ΑΝΔΡΕΑΣ: Τζιαι που την γραφομηχανήν! Γιατί την φκάλλετε έξω!

(Ο ήρωας χαμογελά).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Άτε! Ίντα που σας θωρώ! Φέρτε μου μίαν πολυθρόναν να κάθουμαι τζιαι να σας... θωρώ! *(Μικρή παύση)*. Επκιάσετέ με στην κουβένταν τζι εν σας ερώτησα πού ακριβώς είμαστε!

ΑΝΔΡΕΑΣ: Φίλε μου, αλόπως εν έφερες τέλεια τα μίλια σου!

ΚΩΣΤΑΣ: Εν ιφταίει ο «Νίκος»!. Αρώτησες πόσα κρησφύγετα τζιαι σπίθκια αλλάξαμεν μετά το Φουτζίν; *(Προσπαθεί να τα απαριθμήσει)*. Δκυο Λάπηθο, Δκυο Τζερούνιαν! Δκυο Μπέλλα-Πάις, Καζάφανιν, Άγιον Επίκτητον! Χάρτζιαν, Καλογραϊαν, Ακανθούν! Θαλασσινές Σπηλιές της Ακανθούς! Λευκονοικον! Άγιον Νικόλαον Λευκονοίκου.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εξίασες το Κάρμιν! Κανεί. Κανεί τζι έφερα τον νουν μου όπου τον είχα! *(Μικρή παύση)*. Να αθθυμηθούμε, μετά τον αγώνα, αν είμαστε καλά, να βραβεύσουμε τα πιο «έξυπνα» κρησφύγετα! Αν έλειπεν η προδοσία, οι Εγγλέζοι εθ θα ευρίσκαν κανέναν! Φίλε Κωσταρή, αθθυμάσαι τες αράχνες, τες αζαγιές, τζιαι ούλλα τ' άλλα που 'βαλες πας στον τοίχον του κρησφυγέτου, για να φαίνεται παλιόν;

ΚΩΣΤΑΣ: Στο κρησφύγετον του Μπέλλα-Πάις, αλλά πκοιον που ούλλα μεν με αρωτάς!

(Ο ήρωας χαμογελά ενθυμούμενος ένα ωραίο περιστατικό).

ΑΝΔΡΕΑΣ: Για να γελά ο «Νίκος» εν να ακούσουμεν ωραϊαν ιστοριάν!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Σαν να τζιαι ήταν προχτές! Ήμαστε στο σπίτι της Φανούς τζιαι του Χαμπή, στον Άγιο Νικόλαο Λευκονοίκου. Η Φανού έν' έγκυος, καρτερούν το πρώτον τους μωρόν. Που το παράθυρον του σπιθκιού είδαμεν καμιάν πενηνταρκάν Άγγλους στρατιώτες. Η Φανού έκαμεν πίτερα να ταΐσει τες όρνιθες! Οι Εγγλέζοι έρκουνταν κατά το σπίτιν! Επρόλαβα τζιαι είπα της Φανούς «ποσκόλα τους, τάζε τες όρνιθες!». Εμπήκαν οι Εγγλέζοι στην αυλήν. Η Φανού εκατέβηκεν που το σκαλίν έχασεν την ισορροπίαν της. Έππεσεν χαμαί. Εσιονωστήκαν τα πίτερα! Εβουρήσαν καμιάν τριανταρκά όρνιθες χαζίριν να φαν' τζιαι την Φανούν. Οι Εγγλέζοι άμα είδαν την Φανούν τζιαι τες όρνιθες να την κουκουφούν εβάλαν τα γέλια εσαιρετήσαν την τζι εφύαν! «Μπράβο, γενάικα,» λαλεί της ο Χαμπής! «Τέλειον το σχέδιόν σου». Εφοήθηκα πολλά, λαλεί η Φανού τζι εκοπήσαν τα πόθκια μου! Ας έν' καλά ο κύριος «Νίκος» που μου είπεν να ταΐσω τες όρνιθες!

ΚΩΣΤΑΣ: Δοξάζω Σε, Θεέ μου! Πόσα θαύματα να μάς δείξεις!

(Μικρή παύση).

- ΑΝΔΡΕΑΣ: Τωρά, εν η σειρά σας να εύρετε το κρησφύγετον, την κρύπτην, γιατί εν τζι έν' οι τέσσερις κάμαρες τζι ο ηλιακός μόνον το κρησφύγετον!
- ΚΩΣΤΑΣ: Τζι αν έσειι λάθη να τα πούμεν;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ό,τι πει ο μάστρος του! *(Δείχνει τον Σοφιόπουλον)*.
- ΚΩΣΤΑΣ: *(Περιφερόμενος στον χώρο)*. Ηύρα το κρησφύγετον. Εν μεσ' στην κάμαρην που τα πλακάκια! Ούλλες οι άλλες κάμαρες τζι ο ηλιακός έχουν μόνο τσιμέντον.
- ΑΝΔΡΕΑΣ: Έσειεις δίκαιον, φίλε! Τούτον έν' τζι η αδυναμία του. Εν επρολάβαμεν να βάλουμεν πλακάκια σε ούλλον το σπίτιν. *(Μικρή παύση)*. Τωρά, εύρετε το στόμιον της κρύπτης. Την είσοδον!
- (Οι δυο ήρωες δυσκολεύονται)*.
- ΑΝΔΡΕΑΣ: *(Συνεχίζει)*. Έν' τούτα τα τέσσερα πλακάκια. Τραβάς τα με βεντούζαν. Έτσι! *(Επιδεικνύει)*.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έν' έξυπνον! Ο μάστρος του έκαμεν καλήν δουλειάν! *(Κτυπά φιλικά στον ώμο τον Σοφιόπουλον)*.
- ΑΝΔΡΕΑΣ: Να πάει ο μάστρε Κώστας κάτω, να μας πει πώς του φαίνεται η κρύπτη.
- (Ο Κώστας μπαίνει στην κρύπτη κι επιστρέφει, αμέσως, συνοφρυωμένος)*.
- ΚΩΣΤΑΣ: Έν' καλό, αλλά μόνο, για να βάλλουμεν σπλισμόν, χειροβομβίδες, την γραφομηχανήν, τα έγγραφα. Έν 4 x 2 πόδια και ύψος 5' νομίζω. Μόλις που χωρεί τρεις σαν εμάς, καθιστούς. Εμ μπορεί να τζοιμηθεί κανένας μέσα. Έν' σαν τον τάφον!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Επί του παρόντος εν να μείνουμεν τζιαι βλέπουμεν.
- ΚΩΣΤΑΣ: Εγώ, όπως ξέρετε, ήρτα μόνον για δκυο-τρεις ημέρες.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Τζιαι πού σκέφτεσαι να πάεις;
- ΚΩΣΤΑΣ: Στο Μπέλλα-Πάις!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Στο Μπέλλα-Πάις; Ξέχαστο! Περικυκλώνουν το. Αρχίσαν συλλήψεις. Αν αληθεύει η πληροφορία, εσυλλάβαν καμιάν θκιασοσιαρκάν. Ούλλοι του περιγυρού μας!
- ΚΩΣΤΑΣ: Άμα ελύγισεν ο πρώτος, έσπασεν η αλυσίδα! *(Μικρή παύση)*. Με την πρώτην ευκαιρίαν να πάμεν στο Βουνόν.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πκοιον βουνόν;
- ΚΩΣΤΑΣ: Έν' χωρκόν πας στον Κουτσοβέντην.

- ΑΝΔΡΕΑΣ: Εγώ εμ μπορώ να φύω. Είμαι υπεύθυνος του Δικώμου.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Επί του παρόντος, εμ μπορούμε να μετακινηθούμε. Πρέπει να πάρουμε οδηγίες. *(Παύση)*. Ελάτε, προς το παρόν, να φάμεν τούτα τα ωραία πράγματα που μάς ετοιμάσαν τούτοι οι καλοί άνθρωποι. Να ευχαριστήσουμε τον Θεόν, που είμαστε καλά, τζιαι ως αύριον βλέπουμε!
- (Καθώς τρώνε).*
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Αθθυμίστε μου, ο Κυριάκος τζι η Ιουλία έχουν μωρά;
- ΑΝΔΡΕΑΣ: Ναι! Δκυο ανήλικα!
- (Ο ήρωας διακόπτει το φαγητό).*
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εν τούτα τα μωρά που σκέφτομαι. Άμα ακούω αγωνιστές με ανήλικα παιδιά, συγκλονίζομαι. Σκέφτομαι τη μεγάλη θυσία τους. Να βάλουν πάνω απ' ό,τι πιο πολύτιμον έχουν την Πατρίδα! Με τέθοκιον λαόν εν χάνονται οι Πατρίδες! *(Μικρή παύση)*. Αν είχαμε την αθωότητα των παιδιών, «ο κόσμος θα 'ταν όμορφος, ηθικός, αγγελικά πλασμένος!» Ούτε πόλεμοι, ούτε βία, ούτε σκοτωμοί! «Αλλά έχουμε μέσα μας ένα σκουλήκι!» «Ένα σκουλήκι ξεπρόβαλε το κεφάλι απ' την υγρή του τρύπα. Του ήλιου το λαμπερό φως άπλετα το φώτισε. Και φοβήθηκε το ζωογόνο το φως, σκοτείνιασε το μυαλό του, θόλωσαν τα μάτια του. Προτίμησε χίλιες φορές τη μούχλα της σάπιας του φωλιάς, προτίμησε να σέρνεται στη λάσπη και να ζει στο σκοτάδι, γιατί φοβόταν το φως! Το σκουλήκι ήταν ο άνθρωπος και το φως ήταν η Αλήθεια!»...
- ΚΩΣΤΑΣ: Φίλε «Νίκο». Ο Θεός που σε φωτίζει τζιαι λαλείς μας τούτες τες ωραίες τες κουβέντες. Μπορεί να μεν τες καταλαβαίνουμε ούλλες, αλλά διούν μας ένα φως, μιαν ανακούφισην μεσ' στην ψυσιήν!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Για να δώσει μιαν εύθυμη νότα)*. Έν' τούτη η αθωότητα των παιδιών που μας σκλαβώνει. *(Αφηγείται)*. Ήμουν στο δωμάτιόν μου τζιαι εκαθάριζα το όπλον. Ήμουν έτοιμος να το συναρμολογήσω. Εξίχασα να κλειδώσω την πόρταν. Ήρτεν ο γιος του συναγωνιστή «Αντρέα», τεσσάρων-πέντε χρονών. Ίντα που κάμνεις, θκειε Φώτη, δαμέ; Τζιαι το μμάτιν του μιαν πάνω μου τζιαι μιαν πάνω στο όπλον!
- «Έτο, γιε μου, καρτερώ τον παπά σου να 'ρτει να φορτώσουμε το λάδιν. Τούτο το εργαλείον, που θωρείς έν' για να μετρούμεν το λάδιν!»
- «Καλά! Πάω να του πω ότι τον καρτεράς. Να μεν αρκεί!»
- ΑΝΔΡΕΑΣ: Τα αφιλότιμα ίντα αγάπην έχουν!

- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έχουμεν τζι εμείς μωρόν στην οικογένειάν μας, την Κούλαν, του αρφού μου του Γιώργου. Πριν δκυο-τρια χρόνια που την είδα, που έναν παράθυρον, έπαιζεν με τον παππού μου κάμποσην ώραν στον δρόμον!... (Νοσταλγει). Που το ίδιον παράθυρον έβλεπα τζιαι πέρσυ, για μιαν εβδομάδαν, τον γέρο Χριστοφήν τζιαι την κυρίαν Κυριακού! Έρχουνταν που τα περβόλια, φορτωμένοι, πάντα την ίδιαν ώραν.
- ΚΩΣΤΑΣ: Τζι εν εκατέβης κάτω να τους τανύσεις, να τους φιλήσεις το σιέριν, να σου δώσουν την ευτσιήν τους;
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εθώρουν τους που το παράθυρον «πκιο σιγά, γέρο Χριστοφή! Μεν βιάζεσαι. Να προλάβουμεν να δούμεν την κυρίαν Κυριακού! Ελάουιν!
- ΑΝΔΡΕΑΣ: Χαρά στην καρκιάν σου!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εν τζι ήμουν μόνος μου! Οι άλλοι, εσείς εν έσιετε γονιούς που θέλετε να τους δείτε; Να πάρετε την ευτσιήν τους;
- ΚΩΣΤΑΣ: Με την κουβένταν επέρασεν τζιαι η ώρα! Αύριον, αν θέλει ο Θεός, έτσι ώραν... Φίλε Νίκο, αν μεν θέλεις να πάμεν στο Βουνόν, γιατί εν πάμε στην Λευκωσίαν; Εσύ έσιεις τόπον να μείνεις. Με τον αρφόν σου, τον Γιαννάκην. Εγώ, πάλε, έχω θκυο-τρεις τόπους να μείνω.
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ρε Κωσταρή, πόσες φορές να λαλούμεν την ίδιαν κουβένταν; Άεις την ζωήν σου στα σιέρκα του Θεού. Το πολύν-πολύν να θυσιαστούμεν για την Πατρίδα. Εγώ πάντως επήρα το απόφασην!
- ΚΩΣΤΑΣ: (Αστειζόμενος). Γι' αυτόν ούλλην την ώρα λαλείς μας τζείνα τα ποιήματα.
«Λουλούδια πα στο μνήμα μου
να σπείρεις θέλεις, τώρα...»
Έτσι που πάεις εν να μας θάψεις τζιαι ζωντανούς!
- ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έσιετε δίκαιον, φίλοι μου! Εσείς είσαστε νέοι. Πρέπει να ζήσετε. (Μικρή παύση). Εγώ είμαι σχεδόν τριαντατριών χρονών! Τόσα ήταν τζιαι τα χρόνια του Κυρίου Ημών Ιησού Χριστού, όταν εσταυρώθην για την σωτηρίαν μας! Για την σωτηρίαν της Ανθρωπότητας.
(Απαγγέλλει με συγκίνηση).
Είναι βραδιές που η σκέψη μου
γοργές φτερούγες παίρνει
και ξεπερνά τα διάσελα
και ξεπερνά τους κάμπους
και πιο κοντά με φέρνει

στ' όμορφα και στ' αγγελικά
του ηθικού παλάτια
τα διαφεντέματα του νου
και της καρδιάς τα πλάτια!...

(Ο ήρωας πηγαίνει προς το παράθυρο).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Πόψε, εν να 'χουμεν ωραϊαν φεγγαράδα. Αν μεν είχαμεν δουλειάν ήταν να το ρίξουμε τζιαι στην τραουθκιάν!

ΚΩΣΤΑΣ: Μα ξέρεις καλά πού είμαστε;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Στο Πάνω-Δίκωμο!

ΚΩΣΤΑΣ: *(Χαμηλόφωνα)*. Ήρταμεν στην φωλιάν τους! Στο χωρκόν τούτον οι παραπάνω έν' αριστεροί-κομμουνιστές!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μα δαμέ είσαι, ακόμα, φίλε μου; Εν έσει με αριστερούς με δεξιούς! Ούλλοι πρέπει να γίνουμε ένα. Να αφήκουμεν στην άκρη τα κομματικά, αν θέλουμεν να δούμεν σωτηριάν τούτης της πολύπαθης Πατρίδας. Ο κίνδυνος έν' μεγάλος! Το όνειρον της Ένωσης με τη Μάνα μας Ελλάδα πάει να θαφτεί. Πρέπει να σκεφτούμεν μιαν λύσην, που να δικαιώνει ούλλους τους κατοίκους του νησιού. *(Μικρή παύση)*. Προχτές, που ήμουν στο Κάρμι τζι αγνάντευα την Καραμανιάν, ήρτεν στον νουν μου η Μικρασιατική Καταστροφή! Το ίδιο σκηνικόν! Η ιστορία επαναλαμβάνεται. «Βενιζελικοί-Βασιλόφρονες! Λίγο πιο πριν, άλλοι αδελφοκτόνοι διαπληκτισμοί! Τζιαι οι «φίλοι» τζιαι «σύμμαχοι» το αιώνιο παιγνίδι των συμφερόντων, των «νέων γεωστρατηγικών δεδομένων»!

«Κατακαημένη Ελλάδα»! Θα 'λεγε ο... Ο Θεός να βάλει το σιέριν του τζιαι να μας λυπηθεί! *(Μικρή παύση)*. Ποιου έν' η σειρά του για σκοπιάν;

ΚΩΣΤΑΣ: Εν να πάω πρώτος. Ο Αντρέας εκουράστην. Να τον αφήκουμε να τζοιμηθεί.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εμέναν αφήστε με τελευταίον. Πρέπει, επειγόντως να στείλω ένα γράμμα σε συναγωνιστή, ξάδελφο. Έσει τζιαιρόν που του το χρωστώ.

(Το φως εστιάζεται στον ήρωα, που καθισμένος σ' ένα μικρό τραπέζι γράφει στο φως της λάμπας. Συγχρόνως, ακούεται ηχογραφημένη η φωνή του. Ακούεται ένα μέρος της επιστολής).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: «Πάνω στο γράμμα σου στάθηκα για πολύ, αγαπητέ μου (Κώστα)... Για τη γη θα σου μιλήσω, τώρα. Την γη που κρύβει μέσα της το πιο μεγάλο μυστικό και μαζί το πιο ωραίο «τη γοητεία που δίνει η δύναμη της ύλης της στο πνεύμα των όντων της»... Δεν είναι αντίπαλη η ύλη με το πνεύμα... Το πνεύμα

στέκει παντού και πάντοτε κυρίαρχο και για τους άσημους της ζωής και για τους ξέχωρους». Γι' αυτό κι οι ταπεινοί εργάτες της Μάνα-Γης είτε υπηρετούν το πνεύμα είτε την ύλη της χαίρονται και οι δυο της δούλεψή τους.

«Ζουν αληθινά, ζωντανά, σκληρά και χαίρονται ο καθένας με το δικό του τρόπο.

Μακαρισμένοι αυτοί που δρόμους πρωτανοίγουν.

Ευλογημένοι αυτοί που τους ακολουθούν!

Να, γιατί δε νοιάζομαι, αν τη γη την ζουν Τούρκοι για Έλληνες, Εβραίοι, για... Εκείνο που 'χει αξία είναι να την ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν πάνω της Ελεύθεροί, διαφεντευτές της, κυρίαρχοί της. Ν' αναπνέουν τον αέρα της που να 'ναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Όχι πνίχτης!»...

(Τα τελευταία λόγια τα λέει, για να τ' ακούσει και ο Κώστας).

ΚΩΣΤΑΣ: Φίλε «Νίκο», ετέλειωσες τζείνην την ωραϊαν μελέτην, που μας ελάλες;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ποιαν που ούλλες;

ΚΩΣΤΑΣ: Για τους αγρότες!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Χαμογελώντας).* «**Αγροτική πολιτική και μεταρρύθμιση**». Ετέλειωσά την, με την βοήθειαν του Θεού, αλλά μεν με ρωτήσεις πού ευρίσκεται, γιατί εν να δυσκολευτώ ν' αθθυμηθώ. Κι όμως πρέπει, πάση θυσία, να βοηθήσωμεν τον αγροτικόν κόσμον. Εκτός των άλλων, έν' τζιαι η ραχοκοκκαλιά του Αγώνα μας!

(Καθώς ο ήρωας ετοιμάζεται ν' αποσυρθεί, τον πλησιάζει ο Κώστας. Στο φως του φεγγαριού είδε κάποιον να στέκεται κοντά σε μίαν ελιά και να κοιτάζει, επίμονα, προς το σπίτι. Είχε κόψει μάλιστα κι ένα κλωνί ελιάς).

ΚΩΣΤΑΣ: *(Θορυβημένος).* Φίλε «Νίκο»! Έλα, να δεις! Κάποιος στέκεται κοντά στην ελιά, απέναντι, στο στενό δρομούιν.

(Ο ήρωας κλείει, αμέσως, τη λάμπα. Πηγαίνει προς το παράθυρο. Κοιτάζουν, με προφυλάξεις).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: *(Χαμηλόφωνα).* Πού τον είδες;

ΚΩΣΤΑΣ: Κοντά στην ελιά! Έκοψεν τζι έναν κλαδίν.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εθ θωρώ κανέναν.

ΚΩΣΤΑΣ: Εθώρεν, καλά-καλά, τζιαι το σπίτιν!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μεν φοάσαι. Εν έσει κανέναν!

ΚΩΣΤΑΣ: Μα εν ακούεις τζι εσύ ένα θόρυβον;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Κάτι ακούω. *(Αφουγκράζονται)*. Αμμά μπορεί νάν' κανένας περβολάρης. Μπορεί να τους εδώκαν νερόν! Πήαινε να ξυπνήσεις τον Αντρέα. Για την σκοπιάν. Τρίτος εγώ, είπαμε. Καληνύχτα! Μεν ανησυχείς! Με το φως της ημέρας, αν έκοψεν ελιάν εν να το καταλάβουμεν!

ΚΩΣΤΑΣ: Καληνύχτα! Τζι ο Θεός μαζί μας!

(Απαλή μουσική υπόκρουση, καθώς χαμηλώνει, αργά-αργά, ο φωτισμός).

Τετάρτη, 19 Νοεμβρίου 1958. Η ημέρα της θυσίας του ήρωα Κυριάκου Μάτση
(Ως αφηγητής ο αδελφός του ήρωα, Γιαννάκης Μάτσης).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ: Τετάρτη, 19 Νοεμβρίου. Ώρα 4:00 πρωινή! Η σειρά σου, αδελφέ μου, να φυλάξεις τις Θερμοπύλες της αρετής και του χρέους! Στο μεταξύ ο Εφιάλτης είχε ολοκληρώσει το έργο του. Τα αυτοκίνητα του αγγλικού στρατού καταφθάνουν το ένα μετά το άλλο, από την Αγύρτα, γεμάτα στρατιώτες. Τα βλέπεις από τη σκοπιά σου κι αναλογίζεσαι πώς οι «Μήδιοι στο τέλος θα διαβούν». Όμως, «χαρά σ' εσέ!»

«Χαρά σ' εσέ!

Απ' της ζωής τη μάνητα
τη λύτρωση ονειρεύτηκες
Λύτρωση κάθε μιας λογής.
Έσπασες καθ' ένα δεσμό
που εμπόδιο σε κρατούσε
και πέταξες.

Το πέταγμά σου στα ψηλά
στα κορφοβούνια τα μεγάλα,
αντάρες δε λογάριασε
Γοργά τις ξεπερνάει
και πιο ψηλά ανεβαίνοντας
και πιο ψηλά περνάει!»

(Χειρόγραφοι στίχοι του ήρωα)

(Ο ήρωας, βλέποντας απ' τη σκοπιά τα αυτοκίνητα, ξυπνά τους συντρόφους του).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ξυπνάτε, αδέλφια μου! Όπως φαίνεται έχουμε μουσαφίρηδες!

(Και οι τρεις ήρωες κοιτάζουν, με προφυλάξεις, από το παράθυρο).

ΚΩΣΤΑΣ: Μπορεί νάν' τα συνηθισμένα τους, όπως, προχτές, που ήρταν τρία, τέσσερα τανκς. Εδώκαν τον γυρόν τους τζι εφύαν!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Τωρά, φαίνονται πιο σοβαρά τα πράγματα. *(Μικρή παύση)*. Να φύουμεν!

ΚΩΣΤΑΣ: Άκουσα καλά, φίλε Νίκο; Είπες να φύουμεν; Άτε! Πκιάνουμεν τα όπλα τζιαι τραβούμεν κατά το Βουνόν! *(Ο ίδιος αρπάζει ένα όπλο)*. Άδε! Εκατέβασα το πόδιν μου τζιαι που το παράθυρον!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έμπα μέσα, ρε Κωσταρή. Πρώτον εν επκιάσαμεν την έγκριση. Τζιαι δεύτερον εν ηξέρουμεν αν επερικυκλώσαν το χωρκόν. Ο πκιο σίουρος τόπος έν' δαμαί. Να κατεβούμεν κάτω στην κρύπτην.

(Οι τρεις ήρωες κατεβαίνουν. Κλείουν την είσοδο. Χρειάζεται ειδικός φωτισμός).

ΚΩΣΤΑΣ: Ίντα ώρα ένι; Έν' κατασκότεινα δαμέσα.

ΑΝΔΡΕΑΣ: Ίντα που εν να κάμεις την ώραν;

(Ο Κώστας ανάβει σπύρτο. Είναι ο μόνος που καπνίζει).

ΚΩΣΤΑΣ: Έν' χαζίριν 10:00. Ακούω πατημασιές, όξα έν' η ιδέα μου; *(Αφουγκράζεται)*.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ακούω τζι εγώ. Μεν φοάστε. Εν να ερευνήσουν τζιαι εν να φύουν.

ΑΝΔΡΕΑΣ: Μακάρι! Τωρά, εν ακούω τίποτε.

ΚΩΣΤΑΣ: Πρέπει να εφύαν. Εγλυτώσαμεν την, «Νίκο». Εγλυτώσαμεν, πάλε!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Μέχρι που να την γλυτώσουμε! Μεν βιάζεσαι! *(Μικρή παύση)*. Ο καλύτερος τρόπος για να περάσει η ώρα είναι η προσευχή και η περισυλλογή! *(Σχεδόν ψιθυριστά)*. «Έκλεξε όσον ημπορείς τον τρόπον του θανάτου σου». Ένας ωραίος θάνατος είναι, συνήθως, η ευγενεστέρα πράξις της ζωής!»...

ΚΩΣΤΑΣ: Θαυμάζω την ηρεμία σου, «Νίκο»! Το χαμόγελό σου! Ακόμα, τζιαι τωρά, απαγγέλλεις.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Τούτα τα λόγια είπεν τα ένας σπουδαίος συγγραφέας. Ο Δημητρακόπουλος!

(Ο Κώστας ανάβει σπύρτο. Κοιτά το ρολόι του).

ΚΩΣΤΑΣ: Έν' 12:00 η ώρα! Κάτι γίνεται πάνω. Ταράσσουν έπιπλα. Μετακινούν τα!

ΑΝΔΡΕΑΣ: Εντοπίσαν μας!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Κάποιου χτυπά η καρδιά του, δυνατά. Ακούω την. Μεν φοάστε.

ΚΩΣΤΑΣ: Έν' η δική μου!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εφοήθηκες;

ΚΩΣΤΑΣ: Έτσι κτυπά. Ακούω την τζι εγιώ πολλές φορές. Εν εφοήθηκα.
(Ακούεται δυνατή φωνή στα ελληνικά).

ΑΓΓΛΟΣ: Μάτση! Σε βρήκαμε!
(Μεσολαβεί μικρή σιωπή).

ΑΓΓΛΟΣ: (Επαναλαμβάνει). Κυριάκο Μάτση! Παραδώσου. Δεν υπάρχει πιθανότητα να δραπετεύσεις. Παραδώσου.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Δυνατά). Δεν παραδίδομαι.

ΑΓΓΛΟΣ: Πόσοι άνδρες είσαστε στο κρησφύγετο;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Τρεις!

ΑΓΓΛΟΣ: Πόσα όπλα έχετε;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Δύο!

ΑΓΓΛΟΣ: Έχετε βόμβες;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έχουμε.

ΚΩΣΤΑΣ: (Προς τον ήρωα). Τι σκέφτεσαι, φίλε, να κάνουμε; Να ρίξω τη χειροβομβίδα;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Όχι! Όχι! Εσείς πρέπει να βγείτε.

ΑΝΔΡΕΑΣ: Εσύ;

ΚΩΣΤΑΣ: Εσύ τι θα κάμεις;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εγώ θα σκεφτώ τι πρέπει να κάμω.

ΑΓΓΛΟΣ: (Φωνάζει). Ελάτε ένας-ένας, άοπλοι! Ποιοι είναι αυτοί που είναι μαζί σου;

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Ο ένας είναι από το Μπέλλα-Πάις, ο Κώστας Χριστοδούλου. Ο άλλος από τη Λάπηθο. Ο Ανδρέας Σοφιόπουλος.

ΑΓΓΛΟΣ: Να βγείτε, αμέσως και οι τρεις. Σας υποσχόμαστε ότι δε θα πάθετε κακό. (Μικρή παύση). Περιμένουμε να βγείτε, ει δε μή θα ανατινάξουμε το σπίτι. Αρχίστε να βγαίνετε ένας-ένας!
(Οι τρεις ήρωες συσκέπτονται).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Εσείς, αδέλφια μου, πρέπει να βγείτε. Είστε νέοι. Πρέπει να ζήσετε. Η Πατρίδα θα σας ξαναχρειαστεί. (Ο ήρωας φωνάζει). Εν τάξει! Βγαίνουν τώρα! Είναι άοπλοι. Ανοίξτε το καπάκι!

(Ο Σοφιόπουλος σπρώχνει μόνος του το καπάκι και βγαίνει. Οι Άγγλοι στρατιώτες τον αρπάζουν. Τον ακινητοποιούν. Ακούονται φωνές, παραγγέλματα, γαυγίσματα σκυλιών. Ανάλογα ηχητικά εφέ και απαλή μουσική υπόκρουση).

ΑΓΓΛΟΣ: (Μετά από κάποιο χρονικό διάστημα απραξίας). Οι άλλοι γιατί δεν βγαίνουν; Τι κάνετε τόση ώρα; Περιμένουμε τον δεύτερον!
(Ο Κώστας προς τον ήρωα).

ΚΩΣΤΑΣ: Φίλε, έχω ένα έγγραφο. Πρέπει να το κάψω, πριν πέσει στα χέρια τους.

(Ανάβει σπίρτο. Καίει).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Έχω κι εγώ μερικά έγγραφα, που πρέπει να καούν. (Τα δίνει).
(Δημιουργείται καπνός. Κατά λάθος εκπυρσοκροτεί ένα όπλο. Ακούεται ο σχετικός θόρυβος. Ηχητικά εφέ).

ΑΓΓΛΟΣ: Τι κάνετε εκεί μέσα; Τι σκοπεύετε να κάνετε; Βγαίνει καπνός!... Θα σας ρίξουμε χειροβομβίδες!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Προς Κώστα). Αδελφέ μου, πρέπει να βγεις. Έλα να σε φιλήσω. Ο Θεός μαζί σου!

ΚΩΣΤΑΣ: Δεν μπορώ να σε αφήσω μόνο σου. Έλα και εσύ, ρε φίλε! Είπαν ότι δε θα μας κάνουν κακό.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: (Καθώς τον αγκαλιάζει). Πήγαινε εσύ. Εγώ θα σκεφτώ τι πρέπει να κάμω.

ΚΩΣΤΑΣ: (Δυνατά). Εντάξει! Βγαίνω άοπλος. Μόλις μπορέσω θα βάλω και τα χέρια στο κεφάλι.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: Στο καλό, φίλε! Ο Θεός μαζί σου!

(Μεσολαβεί κάποιο χρονικό διάστημα αναμονής).

ΑΓΓΛΟΣ: Η σειρά σου να βγεις, Κυριάκο Μάτση!

ΚΥΡΙΑΚΟΣ: **Εγώ, αν θα βγω, θα βγω πυροβολώντας!**

(Επαναλαμβάνει πιο δυνατά).

Αν θα βγω, θα βγω πυροβολώντας!

(Ακούονται ριπές όπλων και δυο δυνατές, απανωτές εκρήξεις από χειροβομβίδες. Ανάλογα ηχητικά και οπτικά εφέ. Επιβλητική, απαλή μουσική).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ: (Ο αδελφός του ήρωα).

Λίγα λεπτά, και το κρησφύγετό σου ένας σωρός ερειπίων! Διαμελισμένο, άψυχο το κορμί σου στον υγρό ανήλιαγό σου τάφο! Όμως ποιο ουρανοστάλαχτο, άγιο χέρι πρόλαβε κι

έστησε ανάμεσα στα συντρίμια την Ελληνική γαλανόλευκη σημαία μας; *(Μικρή παύση)*. Κυματίζει περήφανη επί των ερειπίων διαλαλώντας: «Ήρωα, Κυριάκο Μάτση, η Πατρίδα που τόσο αγάπησες κλίνει ευλαβικά το γόνο και σ' ευγνωμονεί! Αναπαύσουν έν ειρήνη!».

Την κοιτάζουν σαν απολιθωμένοι οι Άγγλοι στρατιώτες, χωρίς να τολμούν να την σηκώσουν. Εξ άλλου ακοίμητος φρουρός, παραστάτης της στέκεται ένας περήφανος, αγνός λαός, ανυπότακτος, που ορκίζεται να συνεχίσει τον δρόμο, που εσύ χάραξες κι άγιασες με τη θυσία σου!

(Ακούεται ως μουσική υπόκρουση, πολύ απαλά το τραγούδι του Μάριου Τόκα «Των Αθανάτων»).

(Στη συνέχεια το φως εστιάζεται στους τιμημένους γονείς του ήρωα, Χριστοφή, Κυριακού, οι οποίοι ετοιμάζονται να ζητήσουν το σώμα του ήρωα για ταφή. Κρατούν στα χέρια διπλωμένη την Ελληνική και ρούχα του ήρωα).

ΜΗΤΕΡΑ: Να κλάψουμεν, τώρα, Χριστοφή μου, πριν να πάμεν να δούμεν το παιδίν μας. Να κάμουμεν την καρκιάν μας πέτραν τζαι να μεν κλάψουμεν ομπρός τους! Έτσι χάριν να μεν τους την κάμουμεν! «Να μεν τους δώκουμεν την ευχαρίστησην!»

ΠΑΤΕΡΑΣ: Εν χρειάζεται κλάματα ο Κυριάκος μας, γεναίκα! Αθθυμάσαι ίντα που μας έγγραφε σ' ένα γράμμα του; *(Μικρή παύση)*.

«Αν ο καλός Θεός μας επιφυλάσσει την λαμπράν τύχην να δώσωμεν την ζωήν μας δια την πατρίδα, τότε η χαρά σας πρέπει να είναι απέραντη. Δεν ξέρω αν μπορεί να ονειρευθεί ένας άνθρωπος καλύτερη τύχη από αυτή. Και δεν μπορώ να σκεφτώ γονείς που να είναι πιο περήφανοι για τα παιδιά τους, που έπεσαν για την πατρίδα!»

ΜΗΤΕΡΑ: Μα ίντα καρκιάν έχουν; Να μεν μας τον διούν να τον θάψουμεν στο χωρκόν μας;

ΠΑΤΕΡΑΣ: Έν καλά τζαι τζιαμαί που θελήσαν να τον θάψουν. «Στα Φυλακισμένα Μνήματα!» Εν νάν' μαζί με τους άλλους αγωνιστές, τους ήρωες, που εθυσιαστήκαν για τούτην την Πατρίδαν!

(Ανάλογη μουσική υπόκρουση και φωτισμός).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δεκαετία 1980. «Όταν σημαδεύαμε τις κερασιές»

(Στην οθόνη προβάλλεται το χωριό του ήρωα, το ηρωικό Παλαιχώρι, το σπίτι του, το δωμάτιό του, όπως το άφησε. Το φως εστιάζεται στον πατέρα του ήρωα, που κάθεται στην αυλή του σπιτιού τους. Φορεί την παραδοσιακή βράκα κι ένα μαύρο πουκάμισο, με φανερά τα σημάδια, που άφησε πίσω του ο αδυσώπητος χρόνος. Τον γερο-Χριστοφή επισκέπτεται ο Γιάννης ο Δρουσιώτης, ο γεωπόνος και συμφοιτητής του ήρωα, κατόπιν επιθυμίας του ήρωα πατέρα).

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Ωρα, καλή σου, θκειε Χριστοφή!

ΠΑΤΕΡΑΣ: (Προσπαθώντας να θυμηθεί). Μα ποιος είσαι γιε μου; Με το συμπάθκιον ελλίανεν τζιαι το φως μας. Εν τζι έν' λλία χρόνια που κουβαλώ στην ράσιν μου!

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Τζι εμάς ελλίανεν το φως μας, θκειε Χριστοφή, που τούτα ούλλα που θωρούμεν τζιαι που ζιούμεν. (Μικρή παύση). Είμαι ο Γιάννης ο Δρουσιώτης, ο γεωπόνος, ο συμφοιτητής του αείμνηστου Κυριάκου...

(Ο γερο-Χριστοφής σηκώνεται, τον αγκαλιάζει. Ο Δρουσιώτης του φιλά το χέρι).

ΠΑΤΕΡΑΣ: Καλωσόρισες, γιε μου! Είσαι ο φίλος του Κυριάκου μου! Αθθυμάσαι, γιε μου, τότε που εσημαθκιάζαμεν τες κερασιές;

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Τζιαι να θέλω εν ημπορώ να ξεχάσω τζείνην την ημέραν! Το πάθος, την φλόγαν του Κυριάκου! Ήταν ο μέαλος του καμός να φυτέψει κερασιές στο χωρκόν του. Κερασιές σε ούλλην την Πιτσιλιάν!

ΠΑΤΕΡΑΣ: (Κουνώντας το κεφάλι). Σε ούλλα τα χωρκά μας! Αντικόφκαμέν τον πώς εν κάμνου δαπάνω οι κερασιές τζιαι ελάλεν μας. Γιατί; «Άδε χώμαν. Άδε νερόν, άδε ρεμαθκιάν!» (Μικρή παύση). Αγάπα την πολλά τζείνην την ρεμαθκιάν. Έτσι μυρωθκιές ελάλεν μου, μόνον στην Ελλάδαν συναντάς τες. (Μικρή παύση). Εκάθετουν με τες ώρες τζι εμελέταν το κάθε δεντρόν, το κάθε φυτόν. «Τούτον το δεντρόν θέλει το τάδε κλάδεμαν, τούτον το τάδε λίπασμα!» Το κάθε τι στην ώρα του! Αγάπα, γιε μου, πολλά την γη!

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Εφιλοξένησέν με τζιαι στα Κούκλια. Έκαμέν μου ξενάγησιν. Είσιεν μεγάλα όνειρα! Έκαμε μεγάλα έργα. Νέες φυτείες, νέες ποικιλίες!

ΠΑΤΕΡΑΣ: Παράδεισον ονειρεύκετουν να κάμει τζιαι ούλλην την Κύπρον! Τζι ακόμα τζιαι την Ελλάδαν!

- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Μα εν τζι έν' μόνον την γην που αγάπαν θεκιε Χριστοφή, ο Κυριάκος. Αγάπαν, προ πάντων **τον άνθρωπον!** Για τον άνθρωπον που είσιεν ανάγκην εδΐαν τζιαι την ψυσιήν του! Εμείς αν έχουμν μΐαν καρδιαν, ο Κυριάκος είσιεν εκατόν!
- (Ο γερο-Χριστοφής συγκινείται).
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Εμύνησές μου να 'ρτω, τζιαι ζητώ σου συγγνώμην, που τόσον τζαιρόν εν σου εσυμπαραστάθηκα. Ο Κυριάκος, στες δύσκολές μου στιγμές, εστάθη στο πλευρόν μου, παραπάνω τζιαι που αδελφόν μου.
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Εν τζι έν' μόνον για σένα, γιε μου! Που πήα στην Ελλάδα, που ήταν να τον τιμήσουν, έρκετουν ένας-ένας, εφίλα μου το σιέριν, τζι ελάλεν μου: «Εμέναν έβκαλεν το τρικόν του τζι έδωκέν μου το, μΐαν νύχταν που ετουρτούρουν που το κρύο, τζιαι τζείνος έμεινεν με μΐαν φτανήν καπαρτίνα!» «Εμέναν ελάλε μου άλλος έδωκέν μου τες κουβέρτες του, μΐαν νύχταν που ήμουν άρρωστος, τζι έτρεμα, τζιαι τζείνος έμεινεν ξάγρυπνος, στο πλευρόν μου.
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Για τον Κυριάκον ούλλοι οι άνθρωποι ήταν οι ίδιοι. Εν εξεχώριζεν τους ανθρώπους ανάλογα με την φυλήν, την θρησκείαν, το χρώμαν, την ιδεολογίαν! «Ούλλοι έχουμν το ίδιον αίμα», ελάλεν. «Τις ίδιες ανάγκες!» (Μικρή παύση). Τζιαν εξούσεν, σήμερα, θεκιε Χριστοφή, μπορούσε να ήταν άλλη η τύχη της ταλαίπωρης Πατρίδας μας. Μπορούσε να προλάβει τούτον το κακόν, που μοΐρασε την Πατρίδαν μας στα θκυο!
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Έτσι μου λαλούν, γιε μου, ούλλοι. Αλλά ανεξερεύνητες οι βουλές του Κυρίου!
- (Επικρατεί για λίγο σιγή. Ο καθένας είναι βυθισμένος στις σκέψεις του).
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Φαντάζομαι να εμεγαλώσαν οι κεραζιές!
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Ου! Εγΐναν θηρίον! Κάθε χρόνον ανθίζουν, καρπίζουν. Άμα τες θωρώ, αθθυμούμαι την ημέραν τότε που σημαθκιαζαμν, για να τες φυτέψουμν. (Μικρή παύση). Ήταν τζιαι η τελευταία φορά που είδα τον Κυριάκον μου!
- (Ο Δρουσιώτης τον κοιτάζει προβληματισμένος).
- ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ: Γιατί, θεκιε Χριστοφή, αφού, ύστερα, ήρτεν τζι άλλες φορές στο χωρκόν;
- ΠΑΤΕΡΑΣ: Τούτον που σου λαλώ, γιε μου! Ήτουν η τελευταία φορά που τον είδα, όπως τον έξερα... Που τότες ο Κυριάκος μου.. (Προσπαθεί να διατυπώσει τις σκέψεις του).

ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ:

Μεν κουράζεσαι, θκειε Χριστοφή. Ως τζιείνην την ημέραν ήταν ο Κυριάκος, ο αφοσιωμένος στην γην, στην οικογένειάν του. Ύστερα εν επάταν στην γην. Επήρεν την ηρωικήν απόφασην να αγωνιστεί για την μεγάλην ιδέαν του, την ελευθερίαν της Πατρίδας!

ΠΑΤΕΡΑΣ:

Έν' όπως τα λαλείς, γιε μου.

«Μακαρισμένοι αυτοί που ανοίγουν πρώτοι δρόμους. Ευλογημένοι αυτοί που τους ακολουθούν!» Έγραψεν στα γράμματα, που μας έστελλεν.

(Μικρή παύση, όρθιος). Οι κεραζιές, Κυριάκο μου, ανθίσαν τζιαι φέτος στο περβόλιν μας. Διούν μας, κάθε χρόνον, αμέτρητην χαράν τζιαι πολλές ελπίδες!

(Απαλή μουσική υπόκρουση, ανάλογος φωτισμός).

ΑΣΜΑ ΕΞΟΔΟΥ

(Το φως εστιάζεται στον Αφηγητή, ο οποίος απαγγέλλει το άσμα με τη συνοδεία απαλής μουσικής. Εάν υπάρχει ευχέρεια, το άσμα μπορεί να μελοποιηθεί και να τραγουδηθεί απ' όλους τους συντελεστές της παράστασης).

ΑΦΗΓΗΤΗΣ:

Οι κερασιές ανθίσανε και φέτος,
Κυριάκο Μάτση,
σαν μια ελπίδα για το βουνό παράπνοο της γης,
για τ' άδικο, που μοίρασε στα δυο
τα σπλάχνα της και τον καρπό της.
Στο αγριοφύσημα του λαίλαπα
αδύναμα γονάτισαν τα δέντρα
όρθιο, μονάχα, αλύγιστο το κυπαρίσσι!
Στα πέρατα της Γης να διαλαλεί,
σ' Ανατολή και Δύση:
- Το χώμα τούτο, το ποτισμένο,
μ' αγάπη και ιδρώτα,
αιώνια θα μοσχοβολά
κι αιώνια θα καρπίζει!
Μάτσηδες το πότισαν
με της ΑΡΕΤΗΣ το νάμα
προσκυνητάρι στους λαούς
της Λευτεριάς το θαύμα!

ΤΕΛΟΣ

Ψευδώνυμο: «ΚΛΕΙΩ»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Κλείτου Ιωαννίδη, «Κυριάκος Μάτσης, ο οραματιστής», Λευκωσία, 1996.
2. Δημητρίου Ταλιαδώρου, «Κυριάκος Μάτσης, ο αγώνας και η δράση του στη Θεσσαλονίκη και στην Κύπρο», Έκδοση Πρωτοπορίας, Θεσσαλονίκη, 1989.
3. Γεωργίου Γρίβα Διγενή, «Χρονικόν Αγώνος Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59», Λευκωσία, 1972.
4. Σπύρου Παπαγεωργίου, «Δια χειρός ηρώων», Λευκωσία, 1968.
5. Δόξας Κωμοδρόμου, «Κυριάκος Μάτσης. Η φυσιογνωμία ενός στοχαστή που τάχθηκε στον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α.», Λευκωσία, 2017.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ